

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 6-2011
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: GERARD VAN DER LEUN

→ [Klimatoppmøte](#) side 14-17

→ [Hva koster natur?](#) side 6-7

→ [Fremmed tre](#) side 12-13

Alvorlig PFOS-forurensning ved 45 flyplasser:

GIFT SPYLT UT I NATUREN

- Funnet i drikkevann
- Brytes ikke ned

Lag noe godt som er godt for deg!

Et sunnere og mer fiberrikt alternativ til hvetemel

NYGLES

Scan QR-koden og få gode sunne oppskrifter

brød og kaker til folket

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:

Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalist:

Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet inntar ikke
for miljøvennligheten til de bedrifter,
tjenester eller produkter som det
annonseres for.

INNHOOLD: NR 6/11

”Dette er sannsynligvis den største miljøgiftskandalen siden vi oppdaget PCB. Her er det snakk om store mengder av et giftig stoff som ikke brytes ned, som er spylt rett ut i naturen.”

Per Erik Schulze, miljøgiftspesialist i Naturvernforbundet, om Avinors PFOS-undersøkelser. Side 4-5

[Priser norsk natur](#) side 6-7

[Klimarettssak i Køben](#) side 10-11

[Hissige juletrær](#) side 12-13

[Dårlig klimaøkonomi](#) side 14-15

[Vilt vær i vente](#) side 16-17

[Å gå på krykkjer](#) side 18-19

[Miljøbøker til jul](#) side 31, 38

FASTE SIDER

[I korthet](#) / side 8-9

[Fotokonkurranse](#) / side 20-21

[Nytt fra Naturvernforbundet](#) / side 26-30

[Debatt](#) / side 34-35

[Miljøagentene](#) / side 36-37

Vil stoppe vei i våtmark side 22-23

Vegen i bakgrunnen skal bli fire felt, og krysse over våtmarksområdet. Naturvernforbundet i Fet vil stoppe planene.

Forside: Brannøving.
Foto: Roy Larsen/Brannmannen.no

Neste Natur & miljø kommer i februar 2012.

FOTO: TOR B. CHRISTENSEN

LEDER

Vi må gjøre alt. Nå!

I 2010 skulle Regjeringen legge frem sin nye klimamelding. Denne skulle peke fremover, ta inn over seg de siste konklusjonene fra FN's klimapanel og de internasjonale klimaforhandlingene under FN's klimakonvensjon, og stake ut en kurs for hvordan Norge skulle utvikle fremtidens nullutslippssamfunn.

Det var da. Nå finner oljeselskapene nye oljefelt i Nord-sjøen. Delelinjeavtalen sikrer olje- og gassbonanza i nord. Klimaforhandlingene står i stampe, og det ser ikke ut til å komme noe som ligner på en forpliktende klimaavtale i år heller. LO signaliserer at de vil ha en mindre ambisiøs innenlands klimasatsing, for å ta vare på norske arbeidsplasser. En stadig større del av opinionen er skeptiske til en ambisiøs klimasatsing: det kan jo ikke være så farlig som politikerne og fagfolkene sier, når ingen gjør noe med det?

Klimameldingen ble utsatt. Først til 2011. Nå til 2012. Internt i Regjeringen er uenighetene store. «Olja» Borten Moe, som Adresseavisen nylig døpte statsråden, forsvarer ethvert norsk klimagassutslipp med at utslippet ville ha blitt

større hvis det ble sluppet ut av selskaper med en annen nasjonalitet. SV ønsker drastiske kutt i norske utslipp, selv om det ikke kommer en internasjonal avtale. I midten står Arbeiderpartiet, som har enorm uenighet innad om hvordan de nødvendige klimakuttene skal tas.

Her må vi i Natur & miljø bidra med litt hjelp. Ifølge fagfolkene må utslippene senest begynne å gå ned i 2015, og være så godt som utradert innen 2050. Det betyr at debattene om kutt i Norge eller i utlandet, billige eller dyre kutt, vanskelige eller lette kutt, politisk mulige eller umulige kutt, kvotesystemer og lignende er blindspor, og kun egnet til å utsette de nødvendige beslutningene. På 40 år må vi ha på plass et nullutslippssamfunn. Det betyr at vi må gjøre alt. Nå. Flisespikket diskusjoner om økonomi, rekkefølge, internasjonale avtaler, kvotesystemer, Norge eller utlandet, offsetmekanismer og slikt er bare egnet til å hale ut tiden, og bør dermed avvises med rød penn. Klimameldingen, som kanskje kommer i 2012, bør bli en ren kuttplan.

Kristian S. Aas / Redaktør

Giftsjokk på brannøvingsfelt:

– STØRSTE GIFTSKA

FOTO: ROY LARSEN/BRANNMANNEN.NO

Store mengder PFOS har lekket ut fra brannøvelser på norske flyplasser. Ifølge Naturvernforbundet er dette en av de største miljøgiftskandalene noensinne.

I 50 år har miljøgiften PFOS blitt spylt rett ut i naturen ved norske brannøvingsfelt. Beboere ved flyplassene i Bergen og Kirkenes får nå tilkjørt vann etter at Avinor har påvist avrenning av PFOS til drikkevann. Nå vil Avinor sikre alle sine brannøvingsfelt mot avrenning innen 2015.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Store mengder gift er lagret i grunnen, eller har rent ut i fjorder, elver og bekker, og kan ha blitt tatt opp i fisk, planter, dyr og mennesker. Ved alle Avinors 45 flyplasser i Norge må miljøgiften PFOS fjernes

eller sikres, etter at brannskum som inneholder giften har vært i bruk i snart 50 år. PFOS er et stoff som har gode egenskaper når det gjelder å slukke oljebranner. Dessverre er stoffet også giftig, det akkumuleres i næringskjeden og det brytes ikke

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Jarl Øvstedal i Avinor leder etatens miljøprosjekt, og får ansvaret for en av norgeshistoriens største miljøgiftsaneringer.

ned i naturen. Dette er en gift som aldri forsvinner, men forblir i naturen.

– HAR RENT VIDERE UT I NATUREN

– Avinor har tidligere vært dårlige på risikoanalyser av vår virksomhet ved brannøvingsfeltene på lufthavnene. Fra 2008 til 2010 gjennomførte vi en slik analyse på samtlige lufthavner, og fant PFOS-forurensning ved alle. Konsentrasjonene varierer, men skummet har vært i bruk i mange år på alle lufthavnene. Der konsentrasjonene er lave, har stoffet sannsynligvis rent videre ut i naturen, forteller prosjektleder Jarl Øvstedal i Avinor.

Øvstedal har ikke oversikt over hvor mye PFOS som totalt sett har vært sluppet ut fra brannøvingsfelt ved norske flyplasser.

SLUTTET MED PFOS-SKUM

Han understreker at Avinor alltid har

ANDALE SIDEN PCB

brukt produkter som har vært godkjent av Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF). I 2003 erstattet de PFOS-brannskum med skum som inneholder fluortelomerer, et beslektet stoff som det mistenkes kan brytes ned til PFOS i naturen. Mens PFOS ble forbudt i 2007, er fluortelomerer fortsatt lovlig.

– Selv der vi har brukt brannskum med fluortelomerer, er det PFOS vi finner i grunnen, sier Øvstedal.

– Vi er nå i ferd med å bytte ut alt brannskum med fluortelomerer, og vil benytte et nyere produkt kalt Moussol, som ikke inneholder noen fluorforbindelser, forteller Øvstedal.

– ALT MÅ RYDDES OPP

De foreløpige resultatene fra Avinors kartlegging av PFOS på egne brannøvingsfelt ble presentert på et seminar hos Miljøringen, nettverket for forurenset grunn, i november. Naturvernforbundets miljøgiftkonsulent Per-Erik Schulze var til stede på møtet, og kunne fortelle om kollektivt hakeslipp når Avinor presenterte sine resultater.

– Dette er sannsynligvis den største miljøgiftskandalen siden vi oppdaget PCB. Her er det snakk om store mengder av et giftig stoff som ikke brytes ned, som er spylt rett ut i naturen. Stoffet finnes nå igjen i dyr og mennesker over hele verden. Det er giftig, kan skade folk og dyrs evne til å få barn, er kreftfremkallende og forsvinner aldri. PFOS er et virkelig skummelt stoff. All bruk må stanses, og alle steder som er forurenset med PFOS må ryddes eller sikres, sier Schulze.

Til sammenligning anslo KLIF i 2004 at opprydding av PCB i norske fjorder ville koste rundt 50 milliarder kroner. I dag finner man større mengder PFOS enn PCB i flere dyr landsnorskekysten, blant annet i sjøfugl på Helgeland.

STRENGE GRENSEVERDIER I FISKEVANN

Konsentrasjonene av PFOS øker jo høyere i næringskjeden du kommer. Derfor

Fakta

Perfluoroktysulfonat (PFOS)

- Fluororganisk, overflateaktivt kjemisk fremstilt stoff.
- Første gang fremstilt av 3M i 1949
- Bruksområder: Brannskum, impregnering, voks og poleringskremer, maling, rengjøringsmidler, metalloverflatebehandling, tepper, hydraulikkolje i luftfarten, halvledere.
- Giftig, brytes ikke ned i naturen, akkumulerer i næringskjeden. Transporteres med luft- og havstrømmer og spres over hele kloden.
- Forbudt i brannskum, tekstiler og impregneringsmidler i Norge i 2007. Strengt regulert i EU, men ikke forbudt. Relaterte, lovlige forbindelser, som for eksempel fluortelomerer, kan brytes ned til PFOS i naturen.

GRENSEVERDIER OG MÅLERESULTATER:

- Foreslåtte grenseverdier for PFOS: I drikkevann: Observasjonsgrense

100 ng/l, grenseverdi 300 ng/l. (UBA, Tyskland, 2008)

I vann der matfisk lever: Grenseverdi 0,65 ng/l for ferskvann, 0,53 ng/l for saltvann. (RIVM, Nederland, 2010)

- Måleresultater i drikkevann: Bergen lufthavn Flesland, Kvitura: 115 ng/l. Kirkenes lufthavn Høybuktnoen: 213 ng/l.

AVINORS MILJØPROSJEKT:

Kartlegging og håndtering av forurenset grunn inkludert PFOS ved Avinors 45 lufthavner inngår i miljøprosjektet. Her skal Avinor utrede og gjennomføre tiltak innen tankanlegg, forurenset grunn, oljeavskillere og brannøvingsfelt, VA og avisingsplattformer, miljøovervåkning, beredskap på akutte utslipp og oppfølging av samtlige aktører som opptre på lufthavnene. Prosjektet skal gjennomføres frem til 2015.

foreslås det nå EU-grenseverdier for PFOS som er mellom 200 og 600 ganger lavere for fiskevann enn for drikkevann. Avinor vil følge opp sine undersøkelser med å kartlegge akkumuleringen i blant annet fisk og blåskjell i områdene som har vært utsatt for PFOS-avrenning.

– I noen områder med avrenning har vi tatt prøver, og funnet PFOS. I enkelte resipienter som har fått avrenning fra brannøvingsfeltene vil det være fisk, men vi vet ikke om noe omfattende mat- eller næringsfiske, sier Øvstedal.

82 TONN RETT I NORDSJØEN

Avinor er ikke den eneste aktøren i Norge som har brukt brannskum med PFOS. I 2005 avslørte Natur & miljø at hele 82 tonn PFOS hadde blitt spylt ut i Nordsjøen etter brannøvninger på norske plattformer. Da framholdt Statoil at de

ikke hadde kjent til bekymringene rundt stoffet, selv om den originale produsenten 3M hadde stanset all produksjon av PFOS og relaterte forbindelser allerede fem år tidligere.

Det er også andre brannøvingsfelt i Norge som kan være PFOS-forurenset. I 2009 publiserte KLIF en rapport som viste betydelig forurensning både ved flystasjonen på Rygge, ved fabrikken til brannskumprodusenten Solberg Scandianavian i Radøy og ved Mongstad oljeraffineri i Lindås. KLIF har i tillegg sendt Natur & miljø en liste over brannøvingsfelt som har tillatelse fra Fylkesmannen. Her er det 16 brannøvingsfelt som ikke ligger i tilknytning til en flyplass, men KLIF understreker at listen er langt fra fullstendig. PFOS-forurensning fra brannskum kan altså være et stort problem på langt flere lokaliteter enn bare ved flyplassene.

Hvitkinngjess ved Østensjøvannet, en Østlandets mest verdifulle våtmarker.

Hva er ålen verdt? Hva taper vi hvis vi bygger motorvei i en våtmark full av fugler, planter og dyr? Et utvalg skal nå sette prislapp på norsk natur.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Hele utgangspunktet er at økosystemer trues, at de svekkes og at de kan gå tapt. Det vil gi enorme konsekvenser for stater og lokalsamfunn, sier Stein Lier-Hansen, som leder det nye Ekspertutvalget for økosystemtjenester.

Da verdens land møttes på naturtoppmøtet i Nagoya i Japan i fjor, måtte de innrømme at de hadde mislyktes i oppgaven med å bremse utryddelsen av arter. På samme møte la økonomien Pavan Suhdev frem verdens første omfattende studie av naturens verdi. Rapporten *The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB)* viser at tap av natur koster verden tusenvis av milliarder kroner årlig.

HVA KOSTER OVERFISKE?

I Norge står 40 naturtyper og 3800 arter som utrydningstruede på de nye rødlistene fra Artsdatabanken. På listene finner vi arter som grønlandshval, pigghå og ål, som alle er kritisk truede. De er eksempler på økosystemtjenester vi tidligere høstet rikt av. Hva taper vi nå som de nesten er borte? Hva er viktige norske naturtyper som tareskoger, korallrev, deltaer, våtmarker, gammelskoger og kulturlandskap verdt? Det er hva Ekspertutvalget for økosystemtjenester skal finne ut.

Under et seminar på Miljøhuset i Oslo understreker Lier-Hansen at naturens mangfold er grunnleggende verdier.

– Hver dag året rundt er vi avhengig av økosystemtjenester som ren luft, rent vann, mat og rekreasjon. Det blir ofte sett på som selvfølgeligheter, derfor er det viktig å synliggjøre hva land, selskaper og enkeltpersoner taper hvis økosystemene forringes, sier Lier-Hansen.

– OPPTATT AV KORTSKTIGE VERDIER

– Økosystemene må få en verdi som kan balansere de samfunnsøkonomiske verdiene. Det er helt avgjørende viktig! I

Norge er vi veldig opptatt av kortsiktige verdier. Jeg tror vi trenger en debatt om dette mer enn mange andre land, sier Lier-Hansen.

Innen utgangen av 2013 skal utvalget levere en norsk TEEB-rapport. I tillegg til å vise økosystemenes verdi, skal de peke på hindringer i veien mot et grønnere samfunn.

REVIRMARKERENDE DEPARTEMENT

– Det er ikke bare ulv og jerv som markerer revir i Norge. Alle som har vært i et departement vet at de er revirmarkerende. Jeg går inn i dette arbeidet med skrekkblandet fryd. Det er en ganske tøff oppgave, for departementene beskytter sine revir og interesser, sier Lier-Hansen, som taler av erfaring etter stillingen som statssekretær i Miljøverndepartementet.

Nå er han administrerende direktør for bransjeorganisasjonen Norsk Industri.

– Vårt utgangspunkt er at norsk industri ikke vil overleve om den ikke blir grønnere. Industrien må tilfredsstill markedet med et langt mindre økologisk fotavtrykk enn nå, sier han.

REN

FOTO: JOHN SANDØY/SCANDINAVIAN STOCKPHOTO

SLIK KAN MANGFOLDEN REDDES

I en ny rapport har Naturvernforbundet, Regnskogfondet og Utviklingsfondet gitt Regjeringen oppskriften på hvordan naturmangfoldet kan redde.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Rapporten *Naturmangfold 2020* ble overlevert til statssekretær Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet på seminaret *Norge, naturen og pengene*, som fant sted i Oslo 15. november. Sørensen svarte med et løfte.

– Vi skal være det første landet i verden som sier at vi har kommet i mål med Nagoya-målene i god tid før 2020, sa Sørensen.

– POLITIKKEN MÅ ENDRES

På FN-konferansen i Nagoya i Japan ble verdens land i fjor enige om å stanse tapet av naturmangfold innen 2020. I tillegg ble det vedtatt en strategisk plan med konkrete tiltak for å nå målet, blant dem vern av 17 prosent av landområder og 10 prosent av hav- og kystområder.

I *Naturmangfold 2020* har de tre miljøorganisasjonene gått gjennom Nagoya-målene og gitt Regjeringen en liste med hele 131 miljøtiltak.

– Politikere, næringslivsledere og folk flest må nå endre politikken for å bevare verdifull natur. Det finnes mange gode verktøy, og hvis vi gjør mye i løpet av de to neste årene vil vi inspirere andre land til å gjøre det samme, sa Lene Liebe, rådgiver i Naturvernforbundet.

UTFORDRER ANDRE DEPARTEMENTER

I rapporten peker de tre miljøorganisasjonene på behovet for miljørådgivere i

FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Rådgiver Lene Liebe i Naturvernforbundet.

kommunene, flere verneområder, et mer mangfoldig jordbruk, petroleumsfrie soner og forbud mot miljøgifter i sjøvann.

Liebe understreket at utfordringen først og fremst går til andre departementer enn Miljøverndepartementet. Landbruks-, fiskeri-, nærings-, og olje- og energimyndighetene står alle for betydelige miljøbelastninger.

– På mange måter er de viktigere enn Miljøverndepartementet. Hvert departement må nå utrede sin påvirkning på miljøet og rette pengene inn mot områder som ikke skader naturen, sa Liebe.

– Takk for bra rapport. Jeg lover at jeg skal sende den til mine gode venner i sektordepartementene, svarte Heidi Sørensen.

FOTO: NORSK INDUSTRI

Stein Lier-Hansen er nyutnevnt leder for Ekspertutvalget for økosystemtjenester.

SITATER

– Norske fjorder og hav er veldig dype. Vi snakker kanskje mange hundre meter. Så det er veldig god plass ned i fjordene våre. **Næringsminister Trond Giskes kommentar om deponering av gruveavfall i Førdefjorden. (Dagsrevyen 1.11.11)**

– Det er typisk norsk å forurense. Vi har gjort det i mange år nå, og syns vel ærlig talt at få gjør det med større stil enn oss selv.

Natur og Ungdom-leder Ola Skaalvik Elvevold kritiserer sin navnebror i regjeringen for oljesandstøtte. (Dagsavisen/Nye Meninger)

– Vi bør legge ned hele det norske hel-sevesenet og bruke pengene på helse i fattige land, der det virkelig vil monne.

Audun Rødningby (V) harselerer over klimadebatten på Twitter.

– Ondets innerste rot er det republikanske partiet i USA.

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim om problemene med å få til en klimaavtale, på pressekonferanse.

– Klimaforskere har lenge trodd at hvis folk bare får vite fakta, vil holdningene følge etter. Men fakta holder ikke når handlingene vinner over holdningene. **Per Espen Stoknes, psykolog og førstelektor ved BI, forklarer hvorfor folk benekter klimaendringer når forskningen er entydig. (Aftenposten)**

– To planeter snakker. Den ene klager på å ha fått Homo Sapiens. Den andre trøster: «Det varer ikke lenge».

Labour-rådgiver Anthony Giddens på klimakonferansen ZERO11.

– Dette er jo absolutt ikke bra, vi forsøker jo å selge Norge som et land med frisk og fin natur, og dette kan jo skade folks oppfatning av det.

Turistsjef Ole Warloe i Bergen er bekymret for omdømmet etter at nyheten om luftforurensningen nådde en fransk nettavis. (BA)

I KORTHET

FOTO: SIGRUN FARSTAD GREGORI, BYGDEKVINNELAGET

Nils T. Bjørke, leder i Norges Bondelag, Bell Batta Torheim, rådgiver i Utviklingsfondet, Kathrine Kleveland, leder i Bygdekvinnelaget og Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet er alle motstandere av å godkjenne mais som er genmodifisert til å tåle sprøytemidler.

Vil stoppe gen-mais

For første gang har to multinasjonale kjemisk-selskaper søkt om å få godkjent genmodifisert mat i Norge. Monsanto og BayerCropScience har søkt om å få godkjent to sorter mais og en sort raps som er genmodifisert til å tåle sprøytemidler. Regjeringen skal nå ta stilling til søknaden. Både SV og Sp er mot, mens Arbeiderpartiet ennå ikke har tatt standpunkt.

– Et samlet norsk landbruk deler en restriktiv og avventende holdning til å ta i bruk GMO i matproduksjonen, sier Nils T. Bjørke, leder av Norges Bondelag.

– Regjeringen må benytte handlingsrommet vi har utenfor EU og si nei til import av genmodifisert raps og mais.

– Norge har en av verdens beste gen-teknologilover. Denne har Arbeiderpartiet en stor del av æren for. Derfor håper vi partiet ikke setter norsk lov til side og går inn for godkjenning av produktene som de multinasjonale selskapene vil innføre til Norge, sier Lars Haltbrekken, leder av Naturvernforbundet.

En allianse av 17 miljø-, bonde- og solidaritetsorganisasjoner ber Regjeringen om å avvise søknadene.

Avdekker hormonhermere

Stoffer som finnes i vanlige kosmetikk-produkter kan over tid gi mer brystkreft, testikkelkreft, dårlig sædkvalitet og deformerte kjønnsorganer. Nå har Forbrukerrådet lansert en applikasjon til Iphone, samt en nettside, som skal hjelpe forbrukere til å finne kosmetikk som ikke inneholder hormonforstyrrende stoffer.

– Produkter med hormonforstyrrende stoffer er så vanlige at det er umulig for forbrukere å unngå dem. Vi har et forsvakt regelverk på dette området i Norge. Forbrukerrådet mener det er på tide at disse stoffene forbyes, sier Audun Skeidsvoll, forbrukerpolitisk direktør i Forbrukerrådet i en pressemelding om saken.

Veilederen på nett finnes på www.hormonsjekk.no.

Natur-underverker

Den kontroversielle, sveitsiske organisasjonen New7Wonders har kåret verdens syv naturlige underverker. Kåringen har blitt kritisert for å være uvitenskapelig, ikke ha noen internasjonal status og er mistenkt for å ha krevd penger fra kandidatene. Uansett inneholder listen noen av de flotteste naturområdene i verden, men skal du se dem, må du reise langt. Ingen av underverkene er i Europa. De utkårede er Amazonas-elven i Sør-Amerika, Halong Bay i Vietnam, Iguazu Falls i Sør-Amerika, øya Jeju i Sør-Korea, øya Komodo i Indonesia, den underjordiske elva Puerto Princesa i Filippinene og Table Mountain ved Cape Town i Sør-Afrika.

Droppet krav om testing

Industrien trenger ikke lenger teste miljøfarlige kjemikalier før de slippes ut i naturen. Før var det krav om laboratorietesting, mens nå er det nok å «ta en vurdering av kjemikalienes helse- og miljøegenskaper på bakgrunn av testing eller annen relevant dokumentasjon», skriver Finnmarken. Endringen kommer i kjølvannet av at Sydvaranger Gruve fikk tillatelse til å slippe kjemikalie Magnafloc 1707 ut i den nasjonale laksefjorden Bøkfjorden.

Miljøbevegelsen er ikke glade for det de ser som en svekkelse av miljøkravene.

– Før skulle bedriftene dokumentere at stoffene de brukte ikke var farlige. Nå holder det at de dokumenterer at de har foretatt vurderinger, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet.

Nestleder Mari Winsents i Natur og Ungdom mener dette er å gi gruveselskapene all makt til å si om et kjemikalie er skadelig eller ikke.

– Miljøvernet er betydelig svekket, sier nestleder Mari Winsents i Natur og Ungdom.

FOTO: JO STRAUBE/NATUR OG UNGDOM

Sterk opplagsøkning

Natur & miljø øker sterkt. Det godkjente opplaget fra Fagpressens opplagskontroll har økt med 533 eksemplarer fra 2010 til 2011, tross at det har vært gjennomført en opprydding i registeret over abonnenter. Opplagsøkningen henger nøye sammen med Naturvernforbundets økende medlemstall, antall «foreningsabonnement» har økt med hele 821. Natur & miljø har nå et godkjent opplagstall på 16 547.

FOTO: KOREAS TURISTBYRÅ

Øye Jeju i Sør-Korea er på listen over nye naturunderverker.

Experience the future of environmental technology

INNOVATION. VISION. INTERACTION

WORLD'S LEADING TRADE FAIR FOR WATER, SEWAGE,
WASTE AND RAW MATERIALS MANAGEMENT

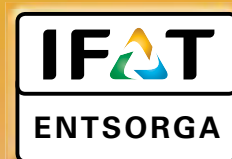
7–11 MAY 2012 IN MUNICH

Your event for valuable contacts, new
impetus and a unique market overview

- ▶ The industry's latest trends and technologies
- ▶ Extensive range of topics: All products, services and applications
- ▶ Gathering of renowned market leaders and interesting newcomers
- ▶ International platform for cultivating contacts and initiating business
- ▶ First-rate supporting programme including the GeoBioEnergie Congress

Be sure to also attend IE expo (formerly IFAT CHINA).
More at: www.ie-expo.com

Messe München GmbH
81823 München, Germany
Tel. +49 89 949-11358
Fax +49 89 949-11359
info@ifat.de

A WORLD OF ENVIRONMENTAL SOLUTIONS

KARTLAGT ETTER ULOV

Ofrene for Danmarks største massearrestasjon gjennom tidene har fått sin fortid endevendt av en spesialgruppe, i forbindelse med et søksmål mot dansk politi. Cirka 10 personer fra Naturvernforbundets studentlag på UMB på Ås var blant de arresterte.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Det er lørdag 12. desember 2009. Klimatoppmøtet i København har vart i en uke, og den store, folkelige demonstrasjonen til støtte for en klimaavtale bølgjer seg gjennom gatene i den danske hovedstaden. En delegasjon fra Naturvernforbundets studentlag på Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås er med i den enorme markeringen, som samler godt over 100 000 personer. Plutselig, rett etter at de har gått over demningen som skiller Christianshavn og Amager, sperrer dansk politi gaten både foran og bak dem. 944 personer blir sperret inne. Noen må sitte i den iskalde gaten, med strips på hender og føtter, i åtte timer uten tilgang til toalett, mat eller vann. Demonstrantene blir kjørt til det danske politiets spesialinnredede «klimafengsel», registrert og sluppet ut igjen.

Politiet sperret travle Amagerbrogade i over åtte timer. 944 personer ble anholdt.

SAKSØKER

I etterkant saksøkte 178 av de arresterte dansk politi, og hevdet at arrestasjonene var ulovlige. I fjor fikk de medhold i byretten i København. Ankesaken er nå under behandling i Danmarks Østre Landsret, og forhandlingene vil pågå frem til jul.

En av saksøkerne er Rannveig Margrethe Jacobsen. Dermed er hun også etter all sannsynlighet en av de som har fått sin fortid endevendt av den danske spesialetterforskningsgruppen «COP15 Efterforskningsenhet». Etter at politiet tapte saken i byretten, har gruppen kartlagt fortiden til alle de arresterte for å finne opplysninger som kan rettferdiggjøre at akkurat disse ble arrestert. En av de arresterte er tidligere tilsnakket for å ha tegnet en snakkeboble på en valgplakat. En annen har blitt bortvist fra Kongens Have i København ved en anledning. En nederlander har «deltatt i demonstrasjoner mot den nederlandske stat og deres nedskjæringer på utdanning», mens en dansk kvinne har venner på Facebook som kan tenkes å være i kontakt med voldelige demonstranter, ifølge opplysninger de danske avisene Information og Politiken har fått tak i.

– Registreringene har gått helt amok, og det tegner til å bli årtiets skandale, sier advokat Christian Dahlager til Information. Han anslår at politiet må ha brukt millionbeløp på å grave frem en rettferdiggjøring av arrestasjonene i København.

UGYLDIG SOM BEVIS

– Politiets kartlegging gir ingen mening. Om man finner noe i ettertid på enkelte av de som ble arrestert, gjør ikke det arrestasjonen mer korrekt, sier Jacobsen. Hun har nå fått støtte fra Østre Landsret, som ikke vil godkjenne politiets masseregistreringer som bevis.

Jacobsen gikk i demonstrasjonen sammen med cirka 20 personer fra Naturvernforbundets studentlag på Ås. De ble splittet da politiet sperret veien.

– Det var helt tydelig at arrestasjonene var vilkårlige. Det hadde gitt god mening å arrestere de som bare var med i demonstrasjonen for å lage kaos. Isteden klarte politiet å framprovosere mer bråk og distraksjoner, sier Jacobsen.

Til å begynne med trodde demonstrantene de skulle få gå videre, og at politiet bare ønsket å strekke demonstrasjonstogets lengde ut.

– Men da jeg spurte om hvor lenge vi måtte sitte der, fikk jeg forskjellige svar. Da jeg spurte om hvorfor de stengte akkurat oss inne, fikk jeg også forskjellige svar. Det var et par ungdommer som kas-

FOTO: TOR B. CHRISTENSEN

VLIG FENGSLING

FOTO: TOR B. CHRISTENSEN)

tet en flaske mot politiet rett før at vi ble stengt inne, men disse ble ikke arrestert, forteller Jacobsen.

I «KLIMAFENGSEL»

Jacobsen måtte sitte i Amagerbrogade i fire timer, før hun ble kjørt til «klimafengselet» i Valby. Politiet har hevdet i retten at alle de anholdte var medlemmer av, eller assosiert til, det de kaller «sort blokk», som skal være sortkledde, ytterliggående anarkister som deltar i demonstrasjoner for å lage bråk. Etter vurderinger fra politifolk på stedet skal det ha vært 3-400 demonstranter i hele toget som kunne sies å være «sort blokk», et tall som gjennom rettssakene nå har økt til rundt 1800.

– Jeg kan vitne på at det var mange som så definitivt ikke var del av noen sort blokk, spesielt alle de jeg kjenner fra Norge. Hvis det virkelig hadde vært militante yrkesdemonstranter som hadde blitt anholdt, hadde de hatt all mulighet til å lage bråk og slå seg ut gjennom politisperringene. Isteden satt folk seg ned, for å vise at de var ikkevoldelige, forteller Jacobsen.

Den store demonstrasjonen under klimatoppmøtet i København samlet mer enn 100 000 mennesker. Selv om 944 ble arrestert, omtalte dansk media demonstrasjonen som verdig, vittig og rolig.

POLITIET SVARER IKKE

Natur & miljø var til stede under den store demonstrasjonen, og oppfattet ikke noe som kunne minne om ufred i det enorme opptoget som fylte Københavns gater. Først etterpå fikk vi vite om masseanholdelsen noe nærmere byen, og ved politisperringene begynte stemningen å bli amper da vi ankom stedet. Politiet ville ikke svare på noen spørsmål.

Det danske politiet var gitt spesialfullmakter under klimatoppmøtet, beskrevet i den såkalte «lømmelpakken». De hadde rett til å anholde folk de kunne mistenke for å true lov og orden, og holde disse i 12 timer. Retten skal nå avgjøre om alle de 944 anholdte, blant annet Rannveig Margrethe Jacobsen, kunne mistenkes for å true lov og orden ved å oppholde seg i den store, lovlige demonstrasjonen som toget nedover Amagerbrogade.

I KORTHET

Krever vassdragsutbygging

Gruvedrift i Engebøfjellet i Naustdal vil kreve enorme mengder vann. Det opplyses i et møtereferat fra selskapet Nordic Mining som Bergens Tidende har fått fatt i. I tillegg til enorme inngrep der fjellet skal jevnes med jorda, og deponering av store mengder gruveavfall i Førdefjorden, må vassdrag i området reguleres for at selskapet skal få tak i nok vann. Det vurderes nå fire alternativer for vannforsyning, og to av disse vil medføre regulering av vassdrag som tidligere bare i liten grad er regulert til kraftutbygging.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Kunstbygda Vevring i forgrunnen, Engebøfjellet i bakgrunnen. Gruveplanene opprører Natur og Ungdom, som lover aksjoner.

Lover aksjoner mot gruve

Natur og Ungdom (NU) lover ulovlige aksjoner dersom gruve driften i Engebøfjellet starter. Leder Ola Skaalvik Elvevold i NU sier de helst vil vinne saken i Miljøverndepartementet, men forbereder seg på å bryte loven dersom Nordic Minings planer går gjennom.

– Vi har ingen garanti for at deponeiet ikke vil føre til uopprettelig skade på livet i en allerede sårbar fjord. Dersom Regjeringen tillater prosjektet, er det på grensen til miljøkriminalitet, sier Elvevold til NRK Sogn og Fjordane.

DU GRØNNE FREMMEDE TRE, GOD DAG

Utenlandske treslag er en alvorlig trussel mot norske skoger. Likevel nøler Regjeringen med å innføre forbud. På julaften kommer de fleste av oss til å gå rundt en fremmed art.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

De sprer seg lett, vokser raskt og kan invadere store områder. Norske skoger er ikke helt naturlige lenger, og i fremtiden kan mange av dem bli helt forandret. Fugler, planter, sopper og lav som i dag er knyttet til norske trær kan forsvinne, naturlige økosystemer kan knapt bli til å kjenne igjen.

DRAGKAMP OM «FARLIGE» TRÆR

Fremmede arter har de siste tiårene blitt et stadig større miljøproblem i mange land. Regjeringen arbeider nå med en forskrift som innebærer at utenlandske

IVRER FOR NY FORSKRIFT: Statssekretær i Miljøverndepartementet Heidi Sørensen.

treslag som medfører «vesentlige uheldige følger» ikke skal tillates. Forslaget har skapt sterke reaksjoner i skognæringen, og Miljøverndepartementet står nå i en tautrekking med Landbruksdepartementet. Forskriften

blir trolig vedtatt på nyåret.

– Det er ekstremt viktig at vi får denne forskriften på plass, sier statssekretær Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet.

SÅ GÅR VI RUNDT OM EN INVASIV BUSK

Og mens byråkratene trekker tau, kommer du og jeg og de fleste andre til å dra vårt eget utenlandske tre inn i stua. De utenlandske juletrærne er i ferd med å utkonkurrere den norske tradisjonelle julegrana. Av plantene som ble satt ut i perioden fra 2007 til 2009 var over 70 prosent edelgran, og andelen utenlandske er økende.

– Det er ganske enkelt fordi forbrukerne ikke vil støvsuge. Edelgran drysser langt mindre enn norsk gran, forklarer Terjer Hidle i Norsk Pyntegrønt.

Hun mener at juletreproduksjonen ikke utgjør noen trussel.

– Det er null spredning av trær fra juletreplantasjer, fordi trærne hogges før de frør seg, sier Hidle.

– EKSTREMT HISSIGE

Naturvernforbundet krever forbud mot bruk av utenlandske treslag.

– De fremmede treslagene er ekstremt hissig. De sprer seg lett og omdanner økosystemene, fordi de blir større og «skygger ut» stedegne trær og planter. På Sør- og Vestlandet har utenlandske trær blitt plantet ut på store arealer, både i skog og juletreplantasjer. Der kommer vi til å ha en helt annen natur om 50 år, sier fagleder Arnodd Håpnæs i Naturvernforbundet.

Han er ikke overbevist om at trær ikke sprer seg fra juletreplantasjene.

– Det kan fort bli stående igjen trær som frør seg. Jeg vil slå et slag for den norske tradisjonelle julegrana. Det er det eneste gode og mest økologiske alternativet, sier Håpnæs.

800 000 DEKAR FREMMED SKOG

Etter hundre år med skogreising og plan-

ting av skogplantasjer er det 800 000 dekar med fremmede treslag i Norge. I

TAUS: Landbruksminister Lars Peder Brekk.

tillegg kommer trær som har spredd seg fra plantasjene. I en rekke verneområder har fremmede treslag blitt et problem fordi de truer naturlige verneverdier.

Landbruksminister Lars Peder Brekk vil ikke uttale seg om

forskriften før Regjeringen har tatt endelig stilling til den, men mener erfaringene

FOTO: PHECZYNY MICRO

Nesten alle juletrær som dyrkes i Norge er fremmede arter.

med de fremmede artene er gode.

– Vi har god erfaring for at utenlandske treslag er godt egnet for juletreproduksjon. På samme måte har vi god erfaring for at de kan egne seg bedre enn norske treslag til ordinær skogproduksjon, for eksempel i kyststrøk der det ofte kan være krevende klimatiske forhold. Samtidig er det viktig å ha god kontroll med utenlandske treslag når det gjelder risiko for spredning, sier Brekk i en kommentar til Natur & miljø.

FOTO: REDSSTANDINGBY/FLICKR.COM

Norsk juletreplantasje med edelgran, plantet i dyrebar norsk matjord.

Juletrær i stedet for mat

Ni av ti juletrær dyrkes i dyrebar norsk matjord. Den norske juletreproduksjonen vokser kjapt og legger nå beslag på jord som kunne ha forsynt 450 000 nordmenn med poteter i et helt år.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Utbygging av veier, kjøpesentre og golfbaner har lenge vært en trussel mot verdifull norsk matjord. Nå bidrar en bransje i sterk vekst til å minske arealet ytterligere. Nesten all norsk juletreproduksjon foregår på jord som tidligere er brukt til å produsere mat, og det er mye av den beste matjorda som brukes til å dyrke juletrær. På den måten blir førsteklasses matjord forvandlet til skog. Bare tre prosent av Norges areal er dyrkbar mark, mens skogen dekker hele 37 prosent.

– SLØSERI!

– Dette er sløseri med god matjord. Man bør flytte produksjonen til egnede skogområder, som vi har god tilgang på her i landet, og bruke lokale treslag, sier fagleder Arnodd Håpnæs i Naturvernforbundet.

Den norske juletreproduksjonen dekker et område på 12 000 dekar, hvorav 90 prosent, eller snau 11 000 dekar er tidligere dyrket mark, ifølge Direktoratet for naturforvaltning. Hvis man hadde dyrket poteter på et tilsvarende område, ville det gitt en avling på drøye 26 000 tonn. Det er nok til å forsyne 450 000 nordmenn med pote-

ter, potetgull og andre potetprodukter i ett helt år.

– *Hvorfor produseres det juletrær i matjord?*

– En har gjerne importert tankegangen for plantasjedrift fra Danmark, sier rådgiver Terjer Hidle i Norsk Pyntegrønt, som er en landsdekkende organisasjon for produsenter av juletrær og klippegrønt.

– Folk er ikke villige til å betale for mat som er produsert i Norge. Juletreproduksjon er en måte å holde jorda i drift. Dessuten er det veldig lett å bringe jorda tilbake til matproduksjon, når det blir ønskelig, sier Hidle.

2 MILLIONER TRÆR I 2014

Juletrebransjen er i rask vekst. I 1998 ble cirka 200 000 granplanter satt ut årlig i norske plantasjoner. I 2009 var tallet 900 000, mens tall fra plante-skolene for 2012 ligger på 1,6 millioner trær. Målet er å få utplantingen opp i 2 millioner trær i 2014, ifølge Strategisk plan for pyntgrøntnæringen.

Landbruksminister Lars Peder Brekk ser på juletreproduksjonen som en høyst velkommen næring i norsk landbruk. Han sier at det finnes rikelig med arealer i Norge som ikke er så godt egnet til matproduksjon, men som er velegnet til juletreproduksjon.

– Jeg har ambisjoner om at Norge skal bli en viktig aktør innen juletreproduksjon, og mener det er fullt mulig å nå dette målet samtidig som vi beholder matproduksjonen på den dyrka jorda, sier Brekk.

Utsettelse følger?

Flere av verdens industrialiserte land skal ha blitt enige om å utsette en internasjonal klimaavtale til 2020.

Forskere mener politikerne spiller et høyt spill med klodens klima.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

FNs klimasjef Christiana Figueres leder et arbeid som igjen kan bli utsatt.

EU, Japan og USA skal være blant landene som ikke tror det er realistisk å bli enige om en internasjonal klimaavtale på klimatoppmøtet neste år. De ser for seg en avtale som ferdigfor-

handles i 2016, og trer i kraft i 2020, skriver The Guardian.

FNs klimasjef Christiana Figueres fremholder at arbeidet er krevende.

– Dette er ingen internasjonal miljøavtale. Dette er den største industrielle og energimessige revolusjonen noensinne, sier Figueres.

Flere e-poster lekket

I forkant av klimatoppmøtet i Durban ble mer enn 5000 personlige e-poster sendt til, fra og mellom klimaforskere publisert på internett. Løsrevete sitater fra e-postene, som ble postet på flere diskusjonsforum som er skeptiske til menneskeskapt global oppvarming, tyder på at forskerne bevisst har forfalsket data for å få oppvarmingen til å virke mer alvorlig enn den er. Leser man hele e-postene, derimot, fremstår sitatene i et annet lys, skriver den engelske avisen The Guardian.

For nøyaktig to år siden, i oppkjøringen til det høyprofilerte klimatoppmøtet i København, skjedde nøyaktig det samme. Britisk politi har etterforsket disse lekkasjene helt siden da, men har ikke foretatt noen arrestasjoner. Det har fått politikere til å reagere sterkt. Edward Markey, kongressrepresentant i USA for Demokratene, mener USAs etterretningstjeneste bør assistere britisk politi i etterforskningen.

Nyheter: Klimatoppmøte i Durban

RÅDVILLE LEDE

I Europa raser den verste økonomiske krisen siden Den andre verdenskrig, og i USA stiger ledigheten i takt med konkurser og børsfall. Kan det vokse en god klimaavtale ut av dette?

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Verdens land har fire år på seg. Hvis utslippene av klimagasser ikke begynner å gå ned innen 2015, vil vi ikke kunne begrense den globale oppvarmingen til to grader dette århundret, ifølge FNs klimapanel. Skal det skje, må både rike og fattige land være villige til å redusere sine utslipp betydelig. Økes ikke landenes mål om klimakutt fra dagens nivå, vil temperaturen øke med mer enn tre grader. Det vil føre til alvorlige klimaendringer, med omfattende tørke, voldsomme flommer, utryddelse av arter og horder av klimaflyktninger, ifølge klimapanelet.

Samtidig er verden inne i økonomiske krisetider som stikker kjepper i hjulene for FNs klimaforhandlinger. Pessimistene snakker om nedgangstider med arbeidsledighet, sosial uro og en nød som vi ikke har opplevd siden 1930-årene. Å få verdens land med på en ny klimaavtale som vil medføre store utgifter og dyptgripende endringer i slike tider, er ingen enkel oppgave.

– IKKE DET BESTE TIDSPUNKTET

– Dette er ikke det beste tidspunktet å snakke om finansiering (av klimatiltak red. anm.), fordi alle industriland er inne i en finansiell krise, sa FNs klimasjef Christiana Figueres i forkant av klimatoppmøtet i Sør-Afrika fra 28. november til 9. desember.

Statssekretær Kjetil Lund i Finansdepartementet sitter i FN-utvalget som arbeider med det nye fondet for klimatiltak i fattige land. Han kan bekrefte Figueres' påstand.

– Når kassen er tom og arbeidsle-

digheten stiger, da kommer klima langt ned på listen. Fokuset blir på de akutte problemene. Penger til klimatiltak sitter lenger inne, sier Lund.

Han er likevel imponert over EUs standhaftighet i klimapolitikken.

– Selv om de har akutte problemer, har de europeiske lederne vært tydelige på at EUs klimamål står ved lag. Det er ingen selvsagt ting. For mange bedrifter er det et reelt alternativ å flytte til steder uten karbonprising og regulering. Da er

RE UTEN TID FOR KLIMA

skittkasting og trakassering. Det har gått så langt at klimaforskere har mottatt drapstrusler.

–Vi er dypt bekymret over omfanget av personangrep på klimaforskere og måten det gjøres på, skriver den amerikanske forskningsorganisasjonen AAAS i en uttalelse i juni i år.

Solheim nøler ikke med å utpeke klimaskeptikerne i USA som den største hindringen for en ambisiøs klimaavtale.

– Ondets innerste rot er det republikanske parti i USA. Det er nesten fantastisk at den nasjonen som har mest å takke vitenskapen for kan ha presidentkandidater som gir blaffen i vitenskap. Her ligger den innerste kjernen i problemet, sier Solheim.

– KAN IKKE FRIKJENNE OBAMA

USAs motstand mot å ta på seg klimaforpliktelser er hovedårsaken til at verdens land ikke har kommet lenger i arbeidet med en ny klimaavtale. Kina og fattige land insisterer på at klimakrisen er skapt av de rike landene, og de vil ikke forplikte seg før USA gjør det. Det er nå lite som tyder at det vil skje med det første. Snarere tvert imot.

– I USA har klima blitt et tabu-tema. Den politiske situasjonen i USA begrenser Obamas handlingsrom veldig. Samtidig kan vi ikke frikjenne Obama, for han har ikke gjort så mye for å sette klima på dagsordenen. Det virker som han har latt seg påvirke av stemningen i USA, sier klimarådgiver Bård Lahn i Naturvernforbundet.

KOALISJON MELLOM EU OG KINA?

Han ser likevel muligheter i den vanskelige situasjonen.

–Tidligere var EU opptatt av å strekke seg langt for å få med USA, noe som har preget forhandlingene de siste årene. Nå har EU forstått at USA ikke blir med likevel. Det kan rydde veien for en koalisjon mellom EU og store u-land som Kina. I stedet for å få en koalisjon mellom sine, kan vi få en allianse mellom EU og Kina – og det ville vært bra for klimaet, sier Lahn.

det imponerende at de står fast ved sine klimamål, sier Lund.

HAR IKKE TID TIL KLIMA

Miljøvernminister Erik Solheim mener det største problemet med den økonomiske krisen er at den hindrer statslederne i arbeidet med en ny klimaavtale.

– Ingen trenger å tvile på at europeiske ledere som Merkel og Cameron har et sterkt klimaengasjement, men de bruker all sin tid til å håndtere Hel-

Tysklands rikskansler Angela Merkel og Frankrikes president Nicolas Sarkozy har hendene fulle av den økonomiske krisen. USAs president Barack Obama hemmes av et hatsk debattklima.

las, Italia og euroen. Kommer vi ut av eurokrisen, blir det lettere å ta hånd om klimakrisen, sier Solheim.

ONDETS INNERSTE ROT

Da er det politiske klimaet annerledes i USA, hvor klimadebatten er svertet av

FOTO: FRANCDIPLOMATIE FLICKR

VARSLER VILLERE VÆR

En ny spesialrapport fra FNs klimapanel varslar varmere vintre, mer ekstremnedbør på vinteren og mindre snø i lavlandet. Og ja, det skyldes økte utslipp av drivhusgasser.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Klimaendringene forårsaker allerede vilt vær. Det blir færre kalde dager og netter, og flere varme. Det har også vært en økning i antall nedbørshendelser med svært mye nedbør. Og FNs klimapanel sine siste spesialrap-

port sannsynliggjør at dette skyldes økningen i drivhusgasser i atmosfæren.

– Store nedbørsmengder vil komme oftere, og vindhastigheten i tropiske sykloner vil øke, mens antallet av slike sykloner vil være konstant eller falle, sier Thomas Stocker, en av hovedforfatterne bak rapporten.

Rapporten SREX, som skal beskrive hvordan vi skal takle risikoen ved ekstremvær og katastrofer for å forbedre tiltakene for klimatilpassning, ble lagt fram i Uganda 18. november. Rapporten vil nå bli en del av grunnlagsmaterialet til klimatoppmøtet i Durban.

Flommen i Pakistan i 2010 hadde en svært spesiell sideeffekt: Edderkopper flyktet fra vannet og opp i trærne. Resultatet ble spindelvev-trekroner.

FOTO: JOSH CHIN/FICKR.COM

Nær 20 prosent av Kinas areal er nå ørken, og varmere klima gjør at ørkenen sprer seg. Dette bildet er fra Asashan i provinsen Indre Mongolia, nord i Kina.

FOTO: GERARD VAN DER LEUN/FICKR.COM

Isdekket i Arktis var igjen langt under normalen i sommer. Det gjør det ikke lettere å være isbjørn.

FOTO: PHILIP ROELAND/FICKR.COM

Bangkok ble rabbet av flom i oktober i år. Flommer i Thailand i 2011 har krevd 506 menneskeliv, og ødelagt hjem og eiendom for 2,3 millioner mennesker.

FOTO: BRIAN SCANTLEBURY

Flere hus i det gamle gullgraversenteret Dawson City i Yukon, Canada siger ned i bakken, grunnet permafrost som tiner. Varmere klima gir store skader i arktiske strøk.

SJØFUGLENE FA

Det sies at sjøfuglene viser tilstanden til miljøet de er en del av. På tretti år er den norske bestanden av krykkje redusert med 75 prosent, og flere steder skyter nedgangen fart. Fuglefjell, som tidligere huset hundretusener av sjøfugl, er en skygge av hva de var.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Krykkja bygger sine reir på smale berghyller, tett i tett, helst sentralt i kolonien.

Reirene er solide, nennsomt bygget av tang, leire og strå, slik at eggene ikke skal falle ut. Den ligner på fiskemåke, men er mindre og smekre. År etter år vender den tilbake til de samme reirplassene, og mange er trofaste mot makene sine. Krykkja har vært en av våre vanligste arter i fuglefjellene.

Dessverre har noe gått galt for krykkjene de siste tiårene, veldig galt. Det er ikke lenger nok mat i havet. Forskerne kan ikke forklare hvorfor det skjer, og forvaltningen hevder de står uten virkemidler til å bremse den dramatiske nedgangen, som krykkja deler med andre sjøfugler som lomvi og hunde.

SLITER MED Å FÅ FREM UNGER

Ferske tall fra sjøfuglovervåkingen ble lagt frem på Artsdatabankens årskonferanse i Trondheim i november. De viser at sjøfuglene sliter med å få frem unger og at den negative utviklingen fortsetter. Nedgangen er særlig stor for arter som finner maten sin langt til havs i Norskehavet, deler av Nordsjøen og Barentshavet. Krykkja spiser krepsdyr som krill og andre virvelløse dyr, men for de fleste står fisk som lodde, sild og tobis øverst på menyen. De små måkene er flinke til å finne frem til stimer, og når de først har funnet en stim, kan hundrevis av krykkjer samles rundt «matfatet». Nå er

havområdene der krykkjene lever preget av matmangel.

– RADIKALE ENDRINGER PÅ GANG

– Tallene fra sjøfuglovervåkingen er ikke hyggelig lesning. I fastlandsnorge har krykkja hatt en jevn nedgang siden vi startet overvåkingen i 1980. Siden det er krykkjekoloniene redusert med mellom 70 og 85 prosent. Bestanden er nå nede på under en fjerdedel av det den var da overvåkingen startet på 1980-tallet, sier seniorforsker Tycho Anker-Nilssen i Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Flere steder har tilbakegangen akselerert de siste årene.

– Det tyder på at det skjer radikale endringer i norske kyst- og havområder, sier Anker-Nilssen.

VET IKKE HVORFOR DET SKJER

Aldri før har forskerne registrert så raske endringer i sjøfuglbestandene, aldri har

Fakta

Krykkje
Rissa tridactyla

Status: Sterkt truet, Norsk Rødliste 2010

Nedgang i bestand: 75 prosent siden 1980

Lengde: 38-40 centimeter

Vekt: 350-500 gram

Alder: 20 år

Føde: Fisk, krepsdyr og andre virvelløse dyr

Overvintring: På åpent hav i Nord-Atlanteren

Kilde: Dyr i Norges natur, Bertmark Norge

ALLER

Matmangel har ført krykkja og elleve andre sjøfugler opp på rødlisten. Alt tyder på at nedgangen i sjøfuglbestandene vil fortsette.

Krykkja legger reirene tett i kolonier. På Runde var det rundt 100 000 hekkende par i midten av 1970-årene. Siden da er denne kolonien redusert med 86 prosent.

FOTO: ANDREW HOWE/ISTOCKPHOTO

de hatt mer informasjon, og aldri har det vært vanskeligere å forklare.

– De ekstreme endringene som har preget bestandenes utvikling de senere årene er svært bekymringsfulle. Trendene er gjennomgående mye kraftigere enn det vi har erfart tidligere, og bare unntaksvis kan vi gi tilstrekkelig gode forklaringer på hva som skjer, sier Anker-Nilssen.

Man har tidligere pekt på overfiske og menneskeskapt klimaendring som årsaken til nedgangen i sjøfuglbestandene. Nå er ikke forskerne like sikre.

– Så langt vi kjenner dagens forvaltning av fiskeslagene, har vi ingen grunn til å si at det er overfiske som ligger bak nedgangen vi nå ser, sier Anker-Nilssen.

MENNESKE ELLER NATUR?

Han mener at det ofte tegnes et forenklet bilde når medier skriver om saken. Økosystemene og klimatiske variasjoner er i et så komplekst samspill at det er vanskelig å si noe sikkert.

– Det finnes ikke noe entydig svar. Selv om klimaendringer i havet forklarer stadig mer av variasjonen i de marine systemene, vil det alltid være et samspill mellom naturlig variasjon og menneskeskapt faktorer, sier Anker-Nilsen.

Han forteller at det som nå skaper hodebry for forskerne er å skille effektene av menneskers påvirkning fra de naturlige svingningene og måle deres betydning.

– Så lenge vi ikke kjenner årsakene

til den dramatikken vi ser, er det bekymringsfullt.

KAN IKKE HJELPE SJØFUGLENE

Seksjonssjef Brit Veie-Rosvoll i Direktoratet for naturforvaltning sier at de står uten virkemidler til å hjelpe sjøfuglbestandene som faller.

– Hvis en stor del av endringene som skjer er klimastyrt, kan vi bare gjøre noe med menneskeskapt klimaendring, og det er en lang prosess. Det vi ellers kan gjøre er å hindre oljeutslipp og skipsforlis. Skulle det skje en skipsulykke i nærheten av viktige sjøfuglkolonier, ville det gjøre stor skade, sier Veie-Rosvoll.

– Hva med fiskeriene?

– Vi har ikke kunnskap nok til å si at dagens fiske av noe fiskeslag påvirker næringstilgangen til sjøfuglene, sier Veie-Rosvoll.

– FISKET MÅ REDUSERES

Naturvernforbundet er ikke enig og ber fiskerimyndighetene prøve ut klimabuffer i fisket av viktige førfisker som lodde, sild og tobis.

– Når det er så lite mat i havet, må vi legge inn en sikkerhetsbuffer i fiskeforvaltningen som tar høyde for klimaeffektene i havet. Mens vi ennå har tid, må vi redusere fisket på havets førfisker for å se om det gir en bedring for sjøfugl og andre arter som er avhengige av dem, sier marinbiolog Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet.

FOTO: THOMAS KILPATRICK/ISTOCKPHOTO

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: DYR I NATUREN

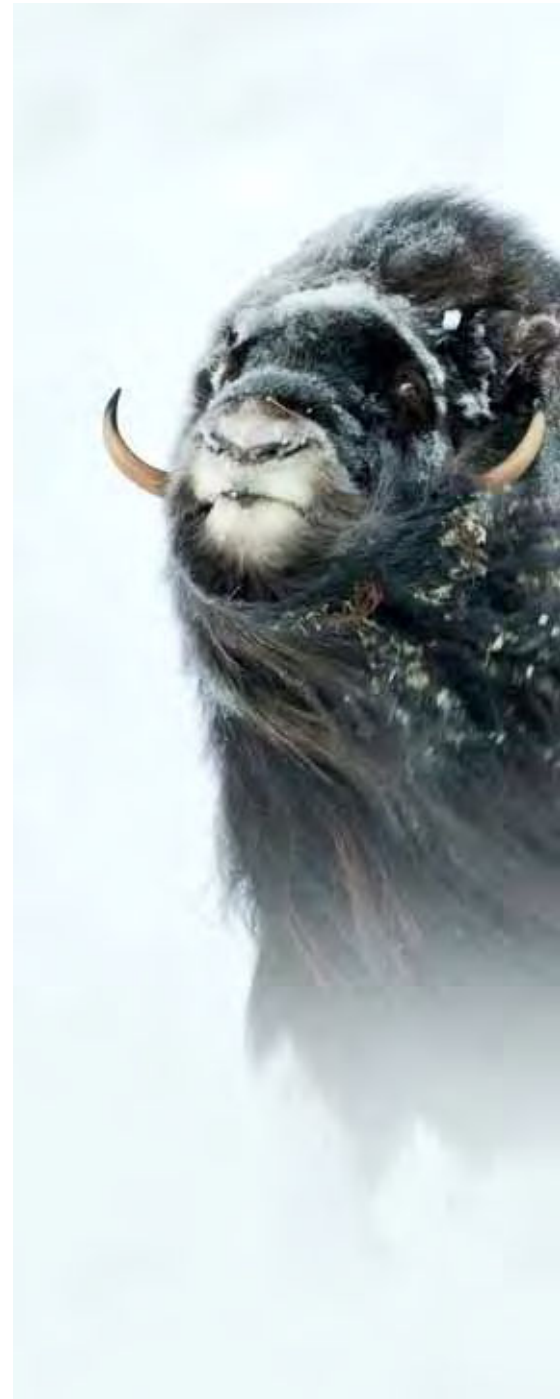
Høy kvalitet og mange bidrag! Det er tydelig at dyrefotografi fenger leserne til Natur & miljø, så høy kvalitet at de hadde fortjent en påskjønnelse, men når vi måtte plukke ut tre, ble de

Premiert: Pål Biseth fra Fana i Bergen ble kjeppjaget av denne grågåsa ved Nes-halvøya i Hardanger.

Premiert: Astrid Kvendbø fra Frei var med på å ringmerke denne perleuglen i Rindal.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Vinterlys

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner. Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

ljø, og å velge vinnere var en vanskelig oppgave for redaksjonen. Langt flere bilder var av
et disse. Til alle andre deltakere: God jul og godt nyttår, og bedre lykke neste gang!

Vinner: Ola Arnfinn Loe fra Engavågen i Meløy har fanget dette bildet av moskus på Dovrefjell i minus 26 grader. Vi tør tippe at fotografen hadde det kaldere enn dyrene, og spanderer et bokgavekort som kan brukes til lesestoff i lunere omgivelser. Et stemningsfullt og nydelig moskusporett.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 28. januar 2012.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2013.

VIL STANSE FIREFELTS

Rett gjennom Nordre Øyeren naturreservat, med en rekke rødlistearter og internasjonale verneverdier, skal riksvei 22 utvides til fire felt. Naturvernforbundet i Fet har klaget på saken, som om kort tid avgjøres av Miljøverndepartementet.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

I flere år har Naturvernforbundet i Fet kjempet mot planene om å utvide riksvei 22 til fire felt ved den viktige våtmarken Merkja i Nordre Øyeren naturreservat. All bygging er i utgangspunktet forbudt i naturreservater, men Fylkesmannen i Oslo og Akershus har likevel gitt dispensasjon. Går alt etter planen starter byggingen til sommeren. Det akter Naturvernforbundet å hindre. Lokallaget har klaget på dispensasjonen, og saken ligger nå på Miljøverndepartementets bord. Avgjørelsen er lovet før året er omme.

PRINSIPIELT VIKTIG

– Man skal ikke kunne bygge i et naturreservat, sier Mette Sperre i Naturvernforbundet i Fet. – Dette er den første veisaken i et naturreservat etter at vi fikk den nye naturmangfoldloven. Den vil skape presedens. Får de bygge her, vil denne saken bli brukt for å kreve utbyg-

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

– Får de bygge ut veien her, vil denne saken bli brukt for å kreve utbygging også i andre naturreservater, sier Mette Sperre i Naturvernforbundet i Fet.

ging også i andre naturreservater, sier Sperre.

Natur & miljø møter henne i Merkja. Riksveien går rett gjennom naturreservatet, som er en vakker lagune med et frodig våtmarksområde innerst mot veien. På denne årstiden virker stedet like forlatt som åkrene i nærheten, men det yrer av liv under overflaten. Til våren vil et sjeldent mangfold blomstre og vekkes til liv.

SJELDEN NATURRIKDOM

Tidligere i høst har man kunnet se tusenvis av gjess og andre vannfugler i her. Merkja er et yndet hvileområde for trekkende fugler. Her finnes det hegrer, krikkender og en rekke forskjellige vannfugler, men også rovfugler som fiskeørn

Våtmark og biltrafikk. På 70-tallet ble det gitt dispensasjon til bygging av riksvei 22 gjennom Merkja, til tross for at området er del av Nordre Øyeren naturreservat. Nå er det igjen gitt dispensasjon, denne gang til å utvide veien.

VEI I NATURRESERVAT

holder til i området. Merkja er kjent for sin rikdom på bunndyr og vannplanter, ni av dem står på rødlisten. Området huser også truet spissnutefrosk og buttsnute-frosk, men inngrep i leveområdene deres har allerede redusert bestandene betydelig. Utvides veien, kan det føre til at froskene dør ut, ifølge rapporten *Registrering av amfibier i Merkja* fra 2008.

INTERNASJONALE VERNEVERDIER

I 1985 ble Nordre Øyeren oppført på RAMSAR-konvensjonens liste over internasjonalt viktige områder for våtmarksfugl. Flere av artene i området står oppført på Bonnkonvensjonens og Bernkonvensjonens lister, som forplikter Norge til å ta vare på dem.

– Vi vet ikke nok om konsekvensene av den foreslåtte utbyggingen for naturmangfoldet, men vi vet nok til å kunne være føre var. Her må vi se på den samlede belastningen dette verdifulle området utsettes for, sier Sperre.

– TÅLMODIGHETEN ER SLUTT

Lokalt er det imidlertid mange som ivrer for prosjektet, som gir en etterlengtet utvidelse av veien mellom Lillestrøm og Fetsund til fire felt. Strekingen er cirka 5 kilometer lang, men bare noen få hundre meter går gjennom naturreservatet. Veitilhengerne er nå i ferd med å miste tålmodigheten.

– I nærmere ett år har klagen nå sittet bom fast i byråkratiet. Først i Direktoratet for naturforvaltning, som åpenbart har trenert saken, og nå i Miljøverndepartementet. Nå er tålmodigheten slutt, sier

Gråhegrer er et vanlig syn i Merkja.

Spissnutefrosk er blant mange rødlistearter som holder til i Merkja. Bygges veien, kan bestanden dø ut.

stortingsrepresentant Jan Tore Sanner fra Høyre til Indre Akershus Blad.

– Veien berører mange, og må på plass. At folk kommer trygt – og fortere – hjem fra jobb er en viktig oppgave. Det er ingen god samfunnsøkonomi i å utsette oppgavene i flere år, mener Sanner.

– KØENE BLIR IKKE BORTE

Ifølge Naturvernforbundet i Fet vil ikke køene bli borte hvis man utvider veien.

– Køene blir ikke borte, de vil bare bli flyttet til andre steder, sier Sperre.

Naturvernforbundet mener at man heller burde satse på buss, tog og kompis-kjøring.

– Vi har en jernbane her. Hvorfor kan man ikke utvikle den videre og sette opp flere busser?

Tellinger viser at hver bil i snitt frakter 1,2 personer. Hvis flere begynte å kjøre sammen til jobb, er det en effektiv måte å redusere køene på, sier Sperre.

– HAR BLITT UPOPULÆRE

Hadde det ikke vært for lokallagets mangeårige innsats, ville utbyggingen vært et faktum. De har overvåket saksbehandlingen i kommunestyret og hos Fylkesmannen, skrevet klager og vært aktive i media. Men å kjempe for naturmangfoldet i norske lokalsamfunn kan være en tøff oppgave. Det har Mette Sperre og andre aktive i lokallaget har fått føle.

– Du kan godt si at vi har blitt upopulære. På nettsider har vi fått en del lite hyggelige kommentarer. Det er tungt å jobbe når man blir møtt med hersketeknikker og usaklige uttalelser, men det er også viktig å få med at vi har fått mange positive tilbakemeldinger. Jeg tror det er mange som er enige i at vi må verne om de unike naturområdene som omgir oss, sier Sperre.

Hun er likevel forberedt på at Naturvernforbundet får avslag på klagen.

– Jeg tror ikke vi kommer til å få medhold. Det har gått prestisje i saken, og jeg tror Arbeiderpartiet kommer til å gripe inn. Jeg frykter at det er politikerne som vil få det siste ordet i denne saken, og ikke fagmiljøet i Miljøverndepartementet.

Bli fast giver

Vi kaller våre faste givere Naturvenner. Som Naturvenn er du utrolig viktig for vårt arbeid og bidrar til å sikre langsiktig planlegging av våre aktiviteter.

Send SMS med NATURVENN til 2077
Vi sender deg informasjon i posten

Som Naturvenn (fast giver) gir du et fast gavebeløp på 125 kroner i måneden i støtte til Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø (beløpet kan endres)

- Avtalt sum trekkes automatisk (Avtalegiro)
- Gir du over 500 kroner årlig kan du få skattefradrag
- Du kan når som helst avslutte avtalen dersom du skulle ønske det

Les mer på www.naturvernforbundet.no/naturvenn eller du kan kontakte oss på e-post giver@naturvernforbundet.no

Bli Naturvenn!

«Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø gir resultater. Med din støtte kan vi sammen få til enda mer. Bli Naturvenn i dag!»

Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet og fast giver i mange år.

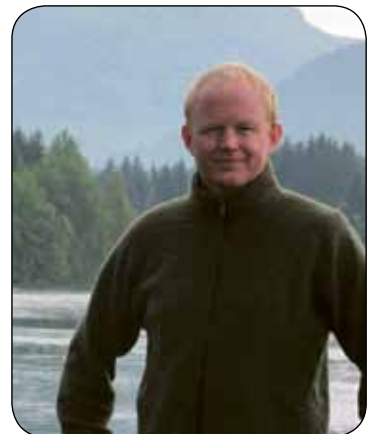
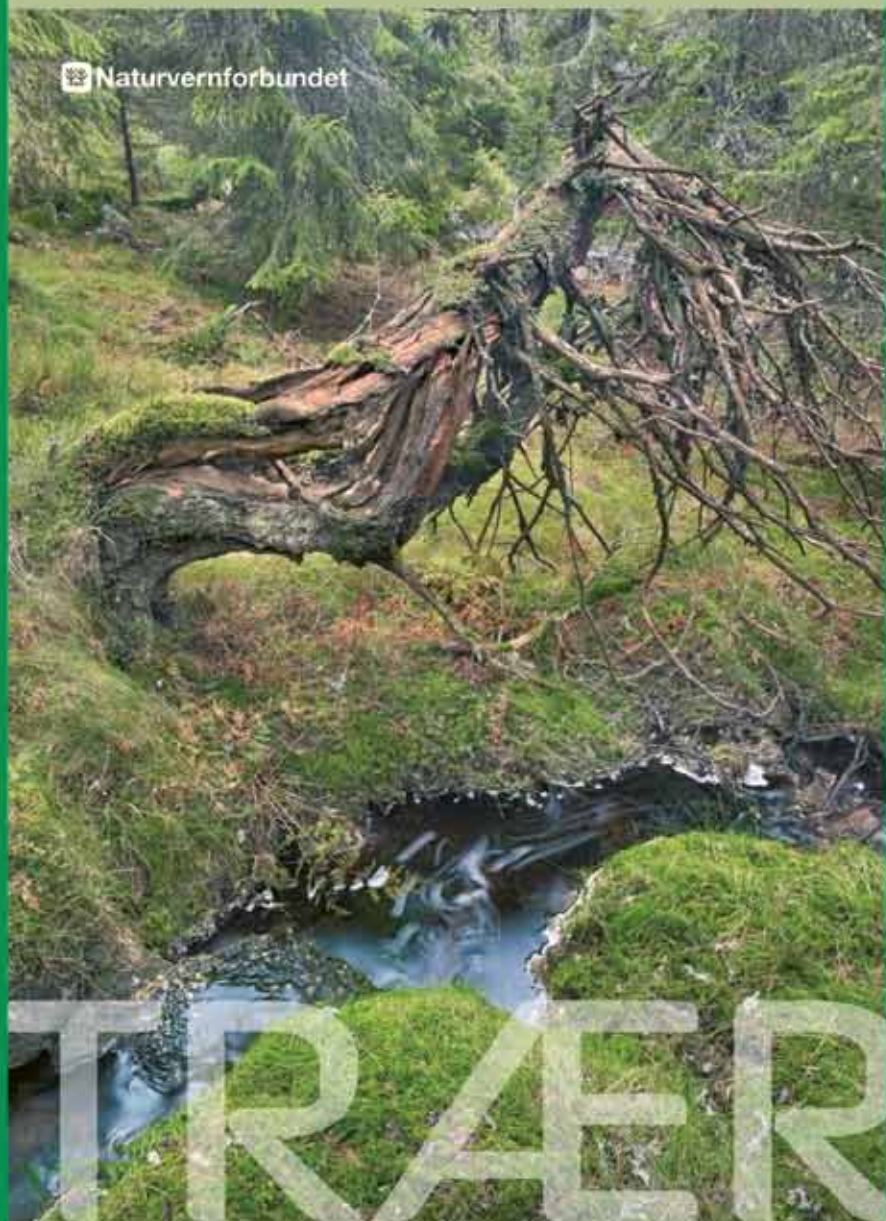

Foto: Tom Hofton, Trillemarka

Naturvernforbundet

Naturvernforbundet

TRÆER

NATURKALENDEREN
2012

Støtt Naturvernforbundet ved kjøp av denne flotte veggkalenderen.

Naturkalenderen 2012 fra Naturvernforbundet. Tema Trær.

Trykket i Norge på Svanemerket papir. Spiral og oppheng i toppen.

Størrelse: 24x42cm. Medlemspris 250,- Frakt 84,- uansett antall ved tlf bestilling.

Ring inn din bestilling nå: Tlf 94 00 23 00

www.naturbutikken.no/naturkalender E-post: salg@naturvernforbundet.no

Norske frysere energisluk

Naturvernforbundet arrangerer i disse dager en konkurranse for å skape oppmerksomhet rundt prosjektet Beste Produkter og nettsiden www.besteprodukter.no. Nettsiden rangerer de mest energieffektive elektriske produktene i ulike kategorier. Som premie ønsker prosjektleder Dag Arne Høystad å tilby markedets mest energieffektive fryser. Men fryserne på det norske markedet er ikke gode nok.

– Den beste fryseren i Norge bruker dobbelt så mye strøm som den beste i Europa, forteller han.

Det internasjonale energibyrået IEA har trukket frem energieffektivisering som det viktigste virkemiddelet for å begrense den globale oppvarmingen. Et enkelt virkemiddel er å skifte ut gamle produkter som bruker unødvendig mye strøm. Det kan du også spare penger på. Ved å bytte ut et 20 år gammelt kjøleskap eller kombiskap med det beste på markedet kan du spare 400 til 500 kroner i årlige strømkostnader.

Nye lokallag i Melhus, Klæbu og Malvik

I Trøndelag skyter lokallagene opp. Et nytt lokallag for Melhus og Klæbu ble dannet på et møte i Melhus 15. november. En måned tidligere ble Naturvernforbundet i Malvik dannet. Begge lagene har for tiden interimstyrer, og skal formelt stiftes på årsmøter som skal holdes over nyttår.

Alle de tre kommunene er presskommuner med stor innpendling til Trondheim, og har dermed mange felles utfordringer.

Planer om vindpark i Flåmarka

Flåmarka i Melhus kommune i Sør-Trøndelag er trondheimsregionens siste villmark. Nå vil Flå sameie bygge vindmøller i området, samt i den tilliggende Brungmarka. Men de innser at det er langt frem til realisering, blant annet på grunn av naturvern hensyn.

– Naturmangfoldloven er ei bombe i det norske samfunn, som kan brukes

– BRUK GRÅPAPIR TIL INNPAKNING!

Hvordan gir man miljøvennlige julegaver? Og begynner ungene å bli lei av adventskalendre med plastdingser hvert år?

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Jeg lager en «gjørekalender», jeg. Hver dag i desember får sønnen min en lapp der det står noe som vi skal finne på sammen den dagen. Så setter jeg av tid til å gjøre noe hyggelig sammen med ham. Det er koselig, og en kjempesuksess, sier Hege Torghatten. Hun er leder i Naturvernforbundet på Askøy, og har mange tips til hvordan julen kan feires på en mer miljøvennlig måte.

DEKORÉR GAVENE SELV

– Gråpapir er det beste å bruke til gaveinnpakning. Det er ofte resirkulert, og ihvertfall lettere å resirkulere enn gavepapir, som ofte er så fullt av oljer, leire, fargestoffer og slikt at det ikke kan gjenvinnes, forteller Torghatten.

Hun dekorerer gavene selv, med sjokolader, granbar, kongler, nisser, utklipp fra blader og aviser, tegneserier og egne tegninger. I desember skal hun og lokallaget ha stand på det lokale kjøpesenteret, der de vil ha en

(FOTO: MARTIN ØDEGAARD)

Dekorer julegavene selv, oppfordrer Hege Torghatten i Naturvernforbundet på Askøy.

alternativ gaveinnpakningstjeneste.

– Der skal vi også dele ut alternative julegavetips. Hvorfor ikke gi bort en tjeneste, en middag eller et spaopphold istedenfor flere dingser som man allerede har, eller ikke trenger, spør Torghatten.

NESTEN 50 MILLIARDER TIL JUL

Hovedorganisasjonen Virke har laget en prognose som viser at nordmenn vil bruke 48,8 milliarder kroner på årets julehandel. Det tilsvarer 9900 kroner per nordmann, liten som stor. Nordmenn bruker også langt mer på julehandel enn våre danske og svenske naboer, ifølge en undersøkelse foretatt i fjor av Danske Bank.

til hva som helst blant miljøayatollaene, sier Lars Borten i Flå sameie, som også er politiker for Senterpartiet, til Trønderbladet.

Naturvernforbundet arrangerte nylig åpent møte om planene. Forbundet har ikke tatt stilling til planene ennå.

– Vi har ikke gjort oss opp noen mening om Brung- og Flåmarka fordi vi

ikke kjenner planene. Men i Fylkesdelsplanen heter det at slike parker skal legges til kysten, sier Steinar Nygaard, leder i Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag.

Flå sameie har tidligere blitt anmeldt av Naturvernforbundet for ulovlig bygging av skogsbilveg i området. Denne saken ble henlagt til tross for klare bevis på ulovlig vegbygging.

RUSTEN OLJETANK UT

FOTO: LAILA BERGE

Barna fra Hallénparken barnehage på Grünerløkka i Oslo pyntet på Naturvernforbundets rustne, gamle oljetank.

Naturvernforbundets prosjekt Oljefri.no fortsetter å bevisstgjøre folk om hvor skitten fossil energi egentlig er.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Etter suksessen med å stille ut gamle, rustne oljetanker i Bergen i vår, ble det i november stilt ut en skitten oljetank ved Nationaltheatret i Oslo. Hver oljefyr i norske eneboliger fører i snitt til utslipp av 6,4 tonn CO₂, et utslipp som er lett å erstatte med bioenergi, fjernvarme, bergvarme, varmepumper, solenergi eller andre miljøvennlige oppvarmingsmetoder.

FORURENSER BYLUFTA

– Vi har stilt ut denne rustne oljetanken for å vise fram noe som til daglig er helt usynlig. 15 000 tanker ligger under bakken eller står innerst i kjellerne sammen med oljefyrene. Olje står for en tredel av klimagassutslippet til Oslo. I tillegg forurenses oljefyrene bylufta vår. Derfor er målet et oljefritt Oslo innen 2020, sier

VI LEGGER TIL RETTE FOR DE SOM KOMMER ETTER!

www.chilliforbundet.no | BORTA KJØB

DET FINNES IKKE AVFALL - KUN RESSURSER | WWW.HRS.NO

Barskinger til fjells

En liten, men innholdsrik bok om høyfjellsplanter er nylig utgitt av Naturvernforbundets tidligere leder Honoria Bjerknes Hamre. Små barskinger i høyfjellet er tittelen, og boka inneholder både dikt, faktaopplysninger og bilder. En god turkamerat som kan bidra med flere opplysninger om plantene du ser i fjellet.

FOTO: LAILA BORGES

Høykultur møter fossilenergi. Oljetank ved Nationaltheatret.

Ola Elvestuen (V), byråd for miljø og samferdsel i Oslo kommune, som støtter kampanjen.

BORETTLAG-KAMPANJE

Naturvernforbundet har i høst samarbeidet med Oslo kommune, Grønn Hverdag, Hafslund og Boligbyggelaget Usbl om en kampanje spesielt rettet mot borettslag og sameier.

– Vi oppfordrer våre egne og alle andre oljefyrte borettslag og sameier til å bytte til oppvarming med fornybar energi. Mange borettslag sitter med gamle, ineffektive oljefyrer og potensielt lekkasjefarlige tanker. De vil oppleve at de årlige utgiftene til oppvarming går ned når de bytter til moderne, miljøriktige anlegg, sier Geir-Ove Skogø, administrerende direktør i Usbl.

Et informasjonsmøte i november trakk mellom 15 og 20 representanter fra borettslag som er interesserte i å bytte ut oljefyring med fornybar energi.

MALTE TANKEN GRØNN

For å vise at vårt energisystem bør bli mer mangfoldig, miljøvennlig og grønt, tok barna fra førskolegruppa ved Hal-lénparken barnehage på Grünerløkka i Oslo penslene fatt. Den rustne, gamle oljetanken ble transformert til en fargerik installasjon.

– Mange av de oljefyrte byggene i Oslo kan ikke få fjernvarme. Gjennom nettsiden www.oljefri.no kan folk komme i kontakt med kvalitetssikrede installatører av andre miljøvennlige oppvarmingsløsninger, som varmepumper, bioenergi og solenergi, sier generalsekretær Jan Thomas Odegard i Naturvernforbundet.

Ute av syne, ute av sinn?

I iskaldt, men vakkert høstvær stod bordet dekket. Det var kokt krabbe, røkt brosme, skolest, breiflabb, sildekaker og mye annet godt Førdefjorden har å by på. Hele Vevring-bygda hadde møtt fram for å ønske miljøvernministeren velkommen til fjordens festbord. De ville vise hvilke fantastiske verdier som blir skadelidende om Nordic Mining får lov til å bruke Førdefjorden som søppelplass til den planlagte gruvevirksomheten sin. Og miljøvernministeren forsynte seg grådig og lovt å gå grundig gjennom de ulike sidene av de dramatiske gruveplanene.

Folk i Vevring og Naustdal kommune er bekymret for livet i fjorden. De viste oss hvilken rikdom de høster av i dag. Budskapet var tydelig, de ønsket en levende fjord. Ikke en avfallsplass. De ønsker at fremtidige generasjoner skal få oppleve den samme rikdommen fra fjorden som de selv opplever. Dumping av 11 tonn slam og giftstoffer i minuttet, 24 timer i døgnet hver eneste dag i 50 år fra gruveselskapet gjør at denne delen av fjorden blir død i to generasjoner. Hva som skjer etterpå vet vi ikke.

Det er ikke bare i Vevring verdifulle fjorder står i fare på grunn av gruedrift. Flere steder langs kysten står gruveindustrien klar til å bruke sjøen som søppelplass om det åpnes for det i Vevring. I Kirkenes har AS Syd-Varanger startet opp igjen. De har fått lov til å sende avfall og kjemikalier ut i Bøkfjorden.

Bøkfjorden er i likhet med Førdefjorden en nasjonal laksefjord, en fjord hvor det skal tas

ekstra hensyn til villaksen. For å sikre villaksen er det blant annet forbudt med nye oppdrettsanlegg for laks. Større inngrep ved utløp av elvene skal heller ikke tillates. Men å legge svære avfallsplasser tett inntil grensene av de nasjonale laksefjordene er foreløpig ikke forbudt. Laksen må uansett svømme gjennom grumset for å komme seg opp i elvene hvor han skal gyte. Og smolten må vandre

ut fjordene for å kunne vende tilbake.

Da AS Syd-Varanger i fjor brøt utslippstillatelsen fikk de raskt tilgivelse og en ny til-

latelse fra Klima- og forurensningsdirektoratet. I dag viser det seg at slammet fra gruva sprer seg over større områder og gjør større skade på livet på sjøbunnen enn tidligere antatt.

Det er fullt mulig å ha gruvevirksomhet i Norge uten å dumpe store mengder avfall i norske fjorder og ødelegge mye av livet på fjordbunnen. Store gruveland som USA, Australia og Brasil er på vei bort fra å bruke fjorden som søppelplass. Norge kan ikke være dårligere.

Budskapet var tydelig, de ønsket en levende fjord. Ikke en avfallsplass

Lars Haltbrekken
Leder, Norges
Naturvernforbund

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 350,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende søker til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20,
E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Leder: Hege Sjølie
Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no Leder: Bjørn Frøsaker. Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: Tlf: 32 75 05 04
E-post: buskerud@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Tlf: 481 47 322.
E-post: telemark@naturvernforbundet.no
Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring. E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no.

Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post:

sognfjordane@naturvernforbundet.no.
Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24.

Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084
Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard. Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik. Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang. Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvernforbundet.no. Leder: Tarjei Huse, tlf. 920 63 413

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen, Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Web: www.nu.no. Leder: Ola Skaalvik Elvevold

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

Busstilbudet i Kristiansand kan bli rasert hvis byen mister belønningsmidler, frykter Naturvernforbundet.

Frykter buskriser

Kristiansand mister belønningsmidler fra staten hvis de ikke innfører tiltak som begrenser bilbruken i rushtiden. Nå frykter leder i Naturvernforbundet i Kristiansand, Marte Rostvåg Ulltveit-Moe, at busstilbudet skal bli skadelidende.

– 25 millioner av belønningsmidlene går rett inn i bussdriften. Kristiansand kan jo finne de pengene et annet sted,

men hvor? Begynner man først med kutt, må Agder Kollektivtrafikk kutte enda mer. For da kommer vi inn i en negativ spiral med færre busser og stadig færre passasjerer. Med restriktive tiltak kan vi få flere og flere busser og mindre kø for dem som må kjøre. Alle tjener på det, sier Ulltveit-Moe til Fædrelandsvennen.

Bergen vil ha gasskraftbåt

Byrådet i Bergen går inn for å bruke 250 000 kroner fra byens klimafond til å anlegge et flytende gasskraftverk som skal forsyne båter i havnen med strøm. Ap-politiker Ruth Grung har kjempet for ideen. Naturvernforbundet reagerer, og ønsker heller at båtene skal få levert ordinær landstrøm.

– Det dette handler om er et gasskraftverk, som altså er basert på fossil brensel. Her har Ruth Grung gått rett i fellen til fossillobbyen, og vil bruke skattebetalernes penger på gårdsdagens løsninger, sier Ingar Flatlandsmo, sentralstyremedlem i Naturvernforbundet, til Bergens Tidende.

Natur- og miljøpris til Dørum

Ingolv Dørum fra Osen er tildelt Trøndersk natur- og miljøpris for 2011. Dørum driver Drageid leirskole i Osen i Sør-Trøndelag. Dørum har tatt imot et stort antall unge fra Trøndelag på leirskolen og gitt dem kunnskap om naturen gjennom aktiviteter som stimulerer til opplevelser, mestring og naturglede, heter det blant annet i begrunnelsen.

– Gjennom leirskolen justerer vi tankegangen til ungdommer og voksne som besøker oss. Vi vil at de skal bli klar over sine egne muligheter, prøve ut ulike aktiviteter og utvikle mer selvtilitt. For å få til det er vi avhengig av å ha en spesiell natur rundt oss som kan konkurrere med tv-spill og data - og det mener jeg vi har i Osen, sier Dørum til Trønder-Avisa.

Faktaspekket dommedagsprofeti

I sin nye roman *Chimera* tar Gert Nygårdshaug oss med femten år fram i tid, til et samfunn på randen av økologisk kollaps. Boka er svært spennende, og viser økologiske sammenhenger på en god måte, men skranter litt på dypere analyse.

Tekst: HALLGEIR F. OPDAL
hol@naturvernforbundet.no

Handlingen er lagt til en forskningsstasjon i den kongolesiske jungelen, der vi møter østerdølen Karl Iver Lyngvin og et tyvetalls andre som forsker på klimaendringenes innvirkning på regnskogen. Det er miljødeleggelse som er bokas overordnede tema, og den henter dermed opp tråden fra lesersuksessen *Mengele Zoo* og *Mino*-trilogien. Boka gir også rom for andre av Nygårdshaugs favorittemaer, slik som romantikk, god vin og religionskritikk.

SEKS ÅR MED RESEARCH

Det å skrive en dystopisk science fiction-roman med handlingen så kort inn i

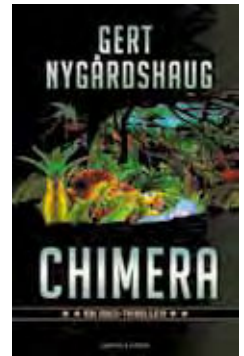
framtida er kanskje ikke så vanlig, men dette er nok for å understreke at vi må handle raskt for å stoppe raseringa av miljøet. Det er ingen grunn til å tvile på Nygårdshaugs engasjement. Han har brukt hele seks år på researcharbeid, noe som gjør at vi får et grundig og faglig fundert inntrykk av flere av miljøproblemene vi står ovenfor. Og det er ikke bare klimaendringene som er problemet – tap av biologisk mangfold, forsuring av havet og fosformangel er minst like vanskelige problemer. Det å se sammenhengen mellom ulike miljøproblemer er etter min mening bokas styrke. Å løse et miljøproblem ved å skape et annet er ingen farbar vei, og satsingen på biodiesel blir da også ubønnhørlig kritisert. Det at boka i tillegg er svært spennende, gjør at jeg absolutt kan anbefale den.

HVA ER ÅRSAKEN TIL PROBLEMENE?

Det er i den dypere analysen jeg mener at boka skranter. For hva er det som er den overordnede årsaken til miljøproblemene? Selv om boka inneholder noe maktkritikk,

er det i hovedsak befolkningsveksten som får skylda. Flere før meg har hevdet at en slik konklusjon ikke bare er feil, men i tillegg kan få dramatiske konsekvenser, hvilket også skjer i boka. Det er alltid vanskelig å vite hva som er forfatterens mening i en

roman, men det at Lyngvin (forfatterens alterego) går såpass langt i sin analyse er skremmende. Forhåpentligvis tar jeg feil her, og forhåpentligvis har jeg rett når jeg helt på slutten aner konturene av en oppfølger. Vi får håpe at den i stedet for å bare ta opp temaer som ressursmangel og befolkningsvekst, kritiserer vekstøkonomien og den enorme forskjellen i rikdom på vår klode.

Gert Nygårdshauga
Chimera
Cappelen Damm
2011
416 sider
ISBN: 978-82-023633-0-7

Our ambition is to touch nature,
as gently as a
footprint in the sand

Movie: STX OSV
Human Ship.

On November 12, 2010, STX OSV became the first Norwegian company to be registered on the main list of the Singapore Stock Exchange. STX OSV is a global corporation which designs and constructs offshore and specialized vessels. STX OSV consists of nine shipyards, located in Norway, Brazil, Romania and Vietnam, as well as specialized companies working with design, electro, accommodation and piping.

Offshore & Specialized Vessels

www.stxosv.com

MEDLEMSBUTIKKENS GAVE TIPS

Sjekk vår nettbutikk for flere produkter: www.naturvernbutikken.no

162,-

Toveis lupe

Robust lupe som kan brukes til å forstørre insekter og planter. Populær blant barna. Speilkonstruksjon gjør at du kan se både undersiden og oversiden av småkryp samtidig.

BARNEGAVE

Diverse DVD-er

- Løvenes konge Diamond edition 210,-
- Oppdrag Nemo 94,-
- Det beste fra Ugler i mosen 94,-
- Arne Nævrass villmarksboks 3 dvd 252,-
- Lars Monsen villmarksboks 3 DVD 252,-

Flere DVD-er for voksne og barn hos www.naturvernbutikken.no

340,-

Det var en sang

Eventyrbok som gjør det lettere for barna å huske forskjell på og gjenkjenne de forskjellige fuglesangene. Et tjuetalls fuglearter omhandles. Hver fugl har hvert sitt eventyr om hvordan den fikk sin stemme. CD med fuglelydene og leste forklaringer (barne-stemme) følger med.

Bordrikke fugl

NYHET

42,-

Bilder av småfugler på den ene siden og bilder av kråkefugler på den andre siden.

Fuglesang bok med integrert lydavspiller

Fuglesangboken har en integrert lydavspiller som gjør det mulig å høre fuglen samtidig som man leser om den og ser den på bildet. Det gir leseren en fascinerende fugleopplevelse enten man nyter boken hjemme eller ute i skog og mark.

385,- **GAVETIPS**

Naturkalenderen 2012

Støtt Naturvernforbundet ved å kjøpe Naturkalenderen 2012. Alle liker trær. Den tradisjonsrike Naturkalenderen for 2012 viser noen av Norges flotteste trær og skoger, og er blitt svært delikat og en perfekt gave. Vi er tilbake til det klassiske kalenderformatet med ringer i toppen og store bilder. Naturfotograf Bård Løken står for de fleste bildene og kalenderen er trykket på et prisbelønnet og miljøvennlig norsk trykkeri. Begrenset opplag, bestill nå!

250,-

Plysfugler med ekte fuglelyd

Kosefugler i plysj, lett gjenkjenne-lige som noen av våre vanligste fuglevenner. Når du klemmer på dem spilles det av fuglesang fra originalopptak ute i naturen.

NYHET

79 pr stk.

FRA 8-88 ÅR

745,-

USB Mikroskop

USB Mikroskop gir deg muligheten til å utforske den mikroskopiske verden. 20x og 400x. Med norsk bruksanvisning.

380,-

Boksett: På jakt etter små dyr

Disse flotte illustrerte bøkene tar utgangspunkt i smådyrenes levesteder. Hvor kan du finne hvilke smådyr, og hva driver de egentlig med der? Bøkene er enkle å bruke for familieaktiviteter, og fulle av spennende viten om alminnelige smådyrs levemåte og utvikling.

Puslespill

ENG viser Nordisk Eng med et mangfold av dyr. 20 brikker.

FISK viser vanlig norske fiskearter, sjøfugl og sjødyr i naturlig habitat. 60 brikker.

NORDISK SKOG Fargerikt puslespill som viser dyremangfoldet i nordiske skoger. 45 brikker.

60 pr stk

Soppkniv

125,-

Soppkniven er en hendig foldekniv med børste. Kjekt å ha til soppturen. Soppkniven har håndtak i tre og knivblad i rustfritt stål, med kanvasveske for beltet.

JULEGAVE

Naturvernforbundets eget julekortsett

100,- 5 + 1 GRATIS

5 vinnere ut fra magasinet Natur & Miljø sin ordinære fotokonkurranse har fått æren å stå bak Naturvernforbundets julekort 2011. Julekortene vil bli solgt i nettbutikken, og inntektene går til Naturvernforbundets arbeid. 1 stk reinsdyrkort få du gratis av oss med på kjøpet.

782,-

Ullgenser med logo

Finnes i 3 forskjellige farger og mange størrelser, se i nettbutikken eller ring oss for å finne den som passer deg best.

235,-

Sett bordbrikker

Pakketilbud på bordbrikker "Sjøfugl", "Småfugl", "Blader fra trær", "Fisk", "Sommerfugl" og "Nordiske dyr".

340,-

Norsk natur – vill, vakker og sårbar

I Norsk natur - vill, vakker og sårbar forteller den profilerte naturfotografen og forfatteren Pål Hermansen historien om en natur som ikke bare er vakker, men som også er truet og sårbar.

FAIR TRADE

59,-

After dinner mints

Som After Eight, bare langt bedre. Delikate, tynne skiver av deilig, Divine mørk sjokolade, med et mykt og naturlig peppermintefyll i midten.

Fuglekasse Meis eller Stær

Fine fuglekasser for meis eller stær av ubehandlet norsk furu. Fuglekasse fra Naturvernforbundet har vist seg populært blant småfuglene. Fuglekassene kommer som byggesett og er en svært hyggelig julegave som kan aktivisere barn og barnebarn.

130,-

Fugleplakater sett: Trekkfugl og Vinterfugl

118,-

42 x 65 cm. Klassiker, nå svanemerket produkt. Alle vanlige norske stand- og trekkfugl.

Naturvernforbundet

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Porto og ekspedisjonsgebyr 84,- ved kupongbestilling. ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (valgfritt)	

Jeg bestiller Naturkalender 2012 à 250,- stk (medlemspris)

ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, P.A. Heuchsgata 27, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen to arbeidsdager, med faktura i pakken. Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

Miljøorganisasjonene bør skjerpe tonen

Norske myndigheter bygger sin (mangel på) klimapolitikk på anbefalinger som stammer fra den fjerde rapporten til IPCC fra 2007, og på politiske kompromisser fra Cancun.

Hovedpoengene er at man tar sikte på å begrense temperaturøkningen til 2 grader over gjennomsnittstemperaturen de siste hundreår, og til et innhold av klimagasser på 450 ppm karbondioksydekvivalenter. Ut fra dette mener regjeringen at vi har tiden fram til 2050 før vi må redusere utslippene med 80 prosent. Hele den norske debatten hviler på disse forutsetningene. Også Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner synes å godta disse forutsetningene. Av og til får jeg inntrykk av at dette til en viss grad skjer mot bedre vitende, da man vet at disse kravene er utdaterte, men man bruker dem i debatten, fordi man mener det er politisk umulig å debattere ut fra andre forutsetninger. Det er imidlertid nå flere

gode grunner for å skjerpe tonen.

Et viktig valg i klima- og miljødebatten er å bestemme seg for hvem man skal stole på. Jeg for min del er trygg på at jeg velger riktig, når jeg stoler på naturvitenskapen. Naturvitenskapen bygger på møysommelig oppbygd kunnskap gjennom hypotesedanning, observasjoner, eksperimentering, teoridanning og en aldri avsluttende kritisk gjennomgang av disse teoriene. Åpenhet, ærlighet og kritisk debatt er de virkemidlene vitenskapen bygger på. Dette fører til at vitenskapen aldri blir ferdig med en sak eller en teori. Det gis alltid muligheter for forbedringer, utvidelser og utdypinger. Dette betyr ikke at etablert kunnskap er feil, bare at den ikke er fullkommen. Et godt eksempel er Newtons mekanikk, som i folks øyne ble erstattet av Einsteins relativitetsteori. Vitenskapelig sett er dette feil, da Einsteins teori i virkeligheten er en utvidelse av Newtons teori,

ikke en erstatning. Akkurat det samme kan sies om nye funn innen utviklingslæren. Dette viser ikke at Darwins teorier var feil, bare at den ikke var fullstendig.

Det er nå full enighet blant klimaforskere at IPCC i sin rapport i 2007 var altfor forsiktige. Et av de viktige forholdene de ikke tok hensyn til i sin rapport, var tempoet i issmelting i Arktis, på Grønland og Vest-Antarktis. Dette skyldtes at de ikke hadde oversikt over de mekanismene som virker på disse stedene. IPCC undervurderte også utviklingen i retning av mer ekstremvær.

James E. Hansen er en av verdens fremste klimaforskere. Allerede i 1988 la han fram en hypotese om utviklingen av klimagasser i atmosfæren. Han opererte med tre mulige utviklingslinjer, en svak, en middels og en sterk. Den midterste, og den han vurderte som den mest sannsynlige, har vist seg å være sentrumsblink. Allerede i 2004 forsto Hansen at IPCC undervurderte issmeltingen på Grønland, og han la i 2005 fram en artikkel om hvorfor. Nok en gang traff han blink. Nå har han, sammen med Makiko Sato, lagt fram en større artikkel om paleoklimaet (gammelt klima), der de konkluderer med at vi bør sette grensen for akseptabelt nivå for klimagassinnhold i atmosfæren til 350 ppm, og grensen for temperaturøkning til 1 °C. De to sier at de målene som våre myndigheter opererer med, vil føre til en sikker katastrofe – intet mindre!

Dagen før denne artikkelen skrives, 9/11-2011, la IEA (Det internasjonale energibyrået) fram en ny rapport. Vår regjering har inntil nå vært ivrige til å henvise til nettopp IEA i sin argumentasjon. I sin ferske rapport endrer byrået imidlertid sine anbefalinger i en meget radikal retning. De sier nå følgende:

“Å utsette tiltak er en falsk økonomi; for hver dollar (eller krone) som ikke brukes på renere teknologi før 2020, vil vi måtte bruke 4,30 dollar (eller kroner) for å kompensere for økte utslipp.

Senest i 2017 må vi slutte å investere i nye prosjekter som forutsetter bruk av fossile brennstoffer.

Vi må iverksette en aggressiv politikk for å fremme bruk av ren energi gjennom et utall av ulike tiltak, inkludert prissetting på bruk av karbon. Vi kan ikke lenger fortsette å stole på miljømessig ikkebærbare bruk av energi. Regjeringer må innføre sterkere tiltak for å drive fram investeringer i effektive teknologier med liten bruk av karbon.”

Avisa Guardian i Storbritannia gir følgende kommentar:

“Verden går mot en irreversibel klimaendring innen fem år. Hvis ikke den fossilbaserte infrastrukturen blir endret raskt, vil vi for alltid tape muligheten for å unngå farlige klimaendringer.”

Hva sier så klimaekspertisen – dvs.

NOFO
Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv oljevernorganisasjon og pådriver innen kompetanse og teknologiutvikling

en overfor myndighetene

FOTO: GAD/WIKIMEDIA COMMONS

Hør på Hansen, oppfordrer artikkelforfatter Ronald Bradal. Den amerikanske klimaesperten James E. Hansen vant Sofieprisen i 2010.

forskerne til dette? Den velkjente forskeren og miljøbloggeren Joseph Romm sier følgende:

“Hovedpoenget er at i 2020 vil verden være langt mer desperat enn i dag. Det vil bli umulig å benekte de menneskeskapte klimaendringene, kanskje bortsett fra for en del rene fanatikere. Arktis vil være omtrent helt isfritt på høsten. De selvforsterkende effektene vil ha startet opp,

som for eksempel tiningen av permafrosten med medfølgende utslipp av metan.”

Vi vil bli utsatt for stadig verre ekstremvær, der de nåværende rekordstormene vil være det normale. Forørkningen vil gjøre det stadig vanskeligere å fø den økende befolkningen og bli en av menneskets største utfordringer i resten av dette århundre.

De fleste politikere vil måtte innse at vi befinner oss på vei mot en selvødeleggelse av den moderne sivilisasjon. Ting som kan synes å være umulige nå, vil bli tatt alvorlig innen 2020 og i 20-årene. Dette betyr imidlertid ikke at en oppvåkning da er nok til å redde fremtiden. På grunn av høye utslipp og selvforsterkende effekter, vil det bli enda

mye vanskeligere å unngå katastrofen enn det er i dag.

Min konklusjon er enkel: vi må skjerpe tonen i debatten. Dersom noen av leserne vil vite mer om disse forholdene, kan dere finne mer på <http://www.ronaldblogg.blogspot.com>

Ronald Bradal

Nyinnmeldt medlem

Hva skal vannkrafta brukes til?

Alle prognoser tyder på at vi vil få overskudd av rein energi i Norge i nærmeste framtid.

Eventuelle overføringslinjer til Midt-Norge bør prioriteres framfor kabler nedover til EU! Det er Ola og Kari Nordmann som må betale nettleia uansett. Har det foregått ei kortslutning i hodet på enkelte naturvernere som hevder at å bruke vannkraft til oppvarming i boliger her hjemme, er som å vaske garasjegalvet med 3-stjernes cognac? Tidligere stortingsrepresentant Per Aunet (SV) er en ekstrem forstander for denne “sekta”.

Etter min mening er det fornuftig at 40 prosent av det norske energiforbruket

går til bygg og bolig. Ikke minst bør barnefamilier og minstepensjonister få nyte godt av billig, fornybar energi til oppvarming og varmtvann.

Alternativet er at venstresiden i norsk politikk gir de multinasjonale konsernene velsignelse til å forbruke klodens ufornybare ressurser til produksjon av dingser vi egentlig ikke har bruk for. Hva har middel- og overklassen stående i garasjen sin? Tidligere førstelektor Aunet og apoteker Flatberg i Naturvernforbundet står nærmest til å svare på spørsmålet!

Bjørn Erik Dypdahl

Kårkaill, Levanger (Valhall)

Egotripp på Livsens Hav

For å unngå å renne på skjær og grunner er moderne skip utstyrte med ei rekkje varslingssystem slik som radar, GPS og ekkolodd.

Og ved å leggje om kursen tidleg kan skipet unngå vanskelege manøvrar og dramatiske grunnstøytingar, passasjerane vil knapt merke kursendringane. Men dersom skipet held høg fart og same kursen altfor lengje, kan møtet med skjera bli livsfarleg både for skip og passasjerar.

Så langt vi kan sjå frå planeten Tellus finst det ingen andre skip på Livsens Hav.

Om bord er du og eg og alle menneske. Alle er vi samla i flokkar på dekk i det varme ljuset frå ei gavmild sol, og kvar dag prøver vi å samle enda meire solstrimer til vår flokk.

Maskinsjefane under dekk er alle økonomane som kvar dag fortel oss at vi treng økonomisk vekst for å halde styringsfarten. Styrmennene som bestemmer kursen er alle statsjefane med ansvar for kvar sin flokk av passasjerar, og mange av dei er redde å bli skifta ut etter 4-timars vakta dersom dei gjev solstrimer frå seg til andre flokkar.

Derfor hegnar alle mest om eigen flokk og er redde for at dei kan få mindre sol dersom skipet skiftar kurs. Og fordi dei var redde for at ein rettviss kaptein ville planleggje ruta mot fjernare hamner utan å ta spesielle omsyn til deira flokk lot dei vera å velja ein.

Og derfor har skipet hatt stø kurs lengje nå sjølv om alle kan sjå at det stemnar inn i farlegare farvatn. Fyrljos har blenkt opp i natta i Rio, i Tokyo og i København, og losen som er fagmannen om bord har lengje vilja leggje om. Veret har alt vorte varmare, og meteorologane har meldt storm og tungt regn om vi ikkje endrar kurs.

Nokre av styrmennene har nyst oppdaga at det bryt kvitt kring skjera framfor oss. – Skipet må endre kurs! ropar dei, - nokon må leggje roret over!

- Vi må berre la våre passasjerar få avslutte solcruiset sitt på Livsens Hav fyrst!

Under dekk pumpar maskinistane meire olje for å auke styringsfarten mot skjera...

Torgeir T. Garmo

AGENTSIDER

Miljøagent Ravn

Miljøagenten Ravn er veldig glad i naturen og opptatt av miljøet. Han synes det er viktig å si ifra når han ser at andre gjør ting som er forurenkende og skadelig for jordkloden vår.

Det er en kald desemberdag og Ravn har vært med løkallaget sitt på juleverksted. Der har de samlet inn penger til miljøagentene på Sri Lanka, og laget masse fine julegaver og julekort. Nå er han og Ida på vei til postkontoret for å sende miljøagentene på Sri Lanka en liten julegave.

Postkontoret er stappfullt av stressa folk som skal sende pakker og post til jul. Når det endelig blir Ravn og Idas tur er mannen på postkontoret superstressa.

– Ja, hva skal dere da?
– Vi skal sende denne pakken til Sri Lanka. Jeg har adressen på en la...

Ravn kommer ikke lenger, før mannen river lappen ut av hånden hans og begynner å taste inn adressen på dataen. Ravn og Ida får tilbake pakken med en påklistret adresselapp, og de får beskjed om å legge den i luka i andre enden av postkontoret.

– God jul da, sier Ravn og smiler til postmannen.

I det de skal til å putte pakken i luka ser Ravn at adressen ser veldig rar ut.

– Her må det ha skjedd en feil med den øverste linjen, sier Ravn.

– Å, nei! Da må vi trekke ny kølapp og vente i en evighet til, sukker Ida oppgitt.

– Vent, jeg tror dette er en kode jeg klarer å løse, sier Ravn og smiler lurt.

Klarer du å løse koden, slik at den øverste linjen blir riktig, og du kan lese hva det står?

Send inn løsningen til anne@miljoagentene.no, så er du med i trekningen av en økologisk t-skjorte fra Miljøagentene. Svarfrist 1. januar

Slik så adresselappen ut:

EOAETSIAKC-GNSRLNA

NO 325/A/3 BADULLA

SRI LANKA

Har du en bror, søster, nevø eller niese? Gi dem årets mest miljøvennlige gave.

Gaven som varer et helt år!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon.

Vi gir barna miljøtips, tilbyr mye moro og aktiviteter med mening.
Du betaler - vi sender gaven!

**KUN
100 KR!**

**Meld inn miljøagenten på
www.miljoagentene.no**

Flaggermushjelp

Miljøagent Prinsesse Ingrid Alexandra og familien hennes skal hjelpe flaggermusene som er en truet dyreart i Norge. Det finnes 12 forskjellige flaggermusarter i Norge, og 10 av disse artene holder blant annet til i området rundt der Prinsesse Ingrid Alexandra bor. Derfor har de hengt opp 40 flaggermuskasser i trærne. Nå håper de at noen av de mest sjeldne flaggermusene slår seg ned i kassene. Da kan en flaggermusekspert studere dem og hjelpe dem å overleve.

Vil du også henge opp din egen flaggermuskasse? Se her for mer informasjon:

<http://www.zoologi.no/flmus/>

Poesi i grønne skoger

Naturfotografen og poeten Jon Østeng Hov har laget en hyllest til skogen bak trærne, og krydret den med flotte bilder og vakker poesi.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

I sin nye bok *Poesi i grønne skoger* tar Østeng Hov oss med på en vandring gjennom mangfoldet i norske skoger. Østeng Hov er æresmedlem i Naturvernforbundet og har mottatt en rekke priser for sin formidling av natur og naturglede. Det bærer *Poesi i grønne skoger* tydelig preg av.

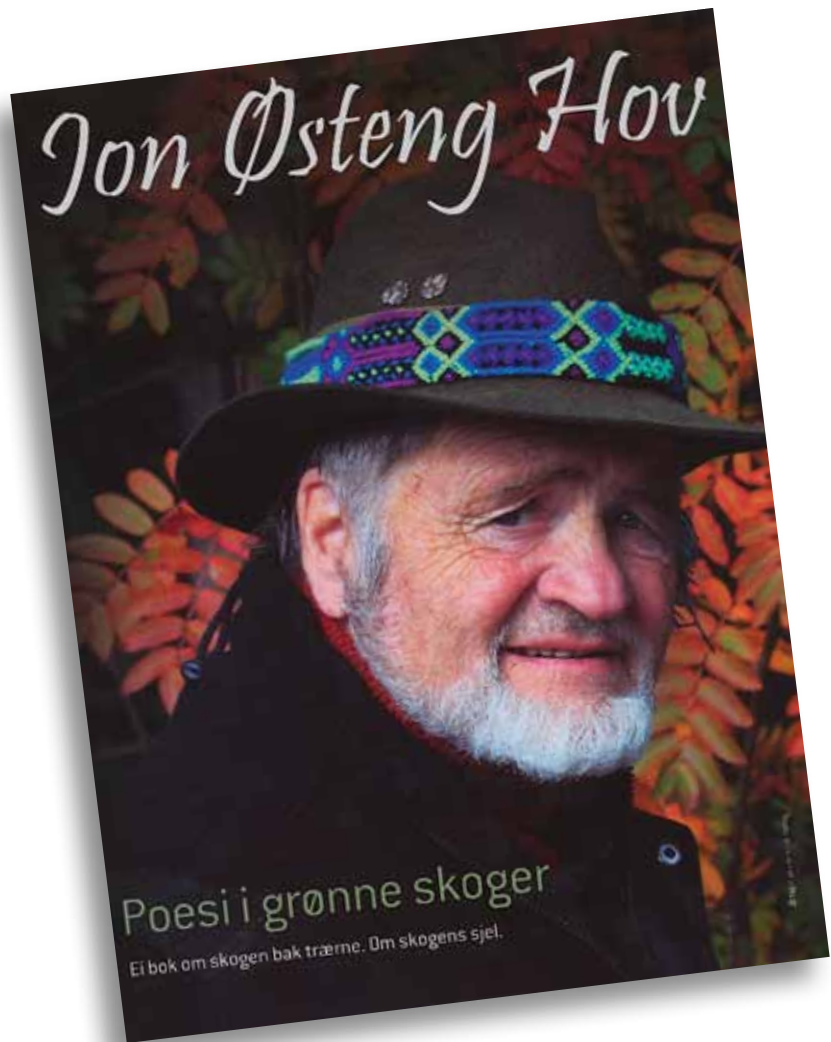
HISTORIER FRA DYPE SKOGER

Boken er en samling med historier og betraktninger fra de dype skoger. Han har villet skrive en bok om skogen bak trærne, om skogens sjel, hvor det både er plass til små glimt av gyllen furukvae og skogens konge i store landskap.

Østeng Hov har funnet frem en nydelig samling bilder av skogens mangfold av planter og dyr. Her er bilder av bjørn, elg, spurveugle og ekorn, men også sopper, blomster, myrull og moser. Du skal være godt vant om du ikke stopper opp ved lappulebildene, som Østeng Hov fanget i kveldssola, langt inne i granmarkene.

MJUKERE ENN KONGENS TEPPER

Det er mye poesi i boken, både i form av lengre dikt og bildetekster med noen

verselinjer. Her er en liten smakebit:

*Her går jeg på et skog-til-skog-teppe,
mjukere enn kongens persiske tepper.
Jeg går i Pans gudebolig, og der er det
ingen fattigdom. Sjøl trær som råtner og
brekker, hører rikdommen til. Skal det
være en levende skog, må det også finnes
døde trær.*

Skal hilse fra fjellet er Østeng Hovs mest

kjente dikt. Det er plassert helt bakerst i boken, og blir stående som en passende avslutning etter en vakker vandring gjennom poesien i grønne skoger. Vi lar diktets siste strofe være siste strofe her også:

*Skal hilse fra fjellet – det evige land,
hvor moskus og jerven har bolig.
Min lengsel dit inn er blitt som en brann.
Kun der får jeg fred og blir rolig.*

Klimareise for dummies

I fjor sommer reiste Hurtigruta på klimacruise til Svalbard. Om bord var 100 kinesere, 59 tyskere og en håndfull andre. Og journalist og forfatter Sigri Sandberg Meløy. Dette cruiset danner bakteppet til en lettfattelig innføring i hva klimadebatten egentlig bør handle om. Hva er sant og hva er visvas i klimamylderet?

Meløy er innoom både Kina, økoturisme, forbruk, internasjonal energipolitikk, situasjonen i verdenshavene,

forskningsetikk og forskningsformidling, satellittovervåking og medias rolle i løpet av rundt 150 sider. Dette gjør boka springende, men Meløy makter likevel å gjøre den til en lettlest og fornøyeelig innføring i paradoksene i klimadebatten. Som appetittvekker på klimafeltets koldtbord fungerer boka ypperlig, og den har også en god guide videre i klimamenyen. Anbefales for alle som er sultne på å finne ut hva dette klimapratet egentlig dreier seg om.

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Foto: Simon Skreddernes

Å søke støtte til alternativ oppvarming er enklere enn du tror.

Å søke støtte til alternativ oppvarming av boligen, og reduksjon av strømforbruket, er gjort på 2 minutter. Fyll ut et enkelt skjema for Enovas tilskuddsordning. Du finner informasjon på www.enova.no/boligkampanje. Ring Enova Svarer på 800 49 003 hvis du trenger hjelp. Du kan bare søke støtte til egen bolig. Husk å søke før du kjøper - søk nå på enova.no/boligkampanje!

ENOVA - FOR FORANDRING HJEMME

PELLETSKAMIN | PELLETSKJEL | VÆSKE-VANN VARMEPUMPE | LUFT-VANN VARMEPUMPE | SENTRALT VARMESTYRINGSSYSTEM | SOLFANGER